

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

**Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΕΡΔΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ.**

Του

ΓΙΑΚΑΜΟΖΗ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: **ΣΑΜΑΡΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ**

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2021

Ευχαριστίες

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κα. Σαμαρά Αγγελική για την υποστήριξη, το κίνητρο και την ενθάρρυνση της. Η πολύτιμη καθοδήγηση της, ήταν απαραίτητη για την επιτυχή διεκπεραίωση αυτής της διπλωματικής. Επίσης εκφράζω αμέριστη εκτίμηση σε όλο το επιστημονικό και ακαδημαϊκό προσωπικό του μεταπτυχιακού προγράμματος για τις συμβουλές και τις γνώσεις που απλόχερα μου χάρισαν. Τέλος ευχαριστώ από καρδιάς την οικογένεια μου και τους φίλους μου, για την συμπαράσταση που μου παρείχαν, έτσι ώστε να καταφέρω να πραγματοποιήσω τους στόχους μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα της παρούσας εργασίας αφορά την διερεύνηση των επιπτώσεων της αναβαλλόμενης φορολογίας στην χρηματοοικονομική διάρθρωση των επιχειρήσεων, καθώς και την δυνητική χρήση αυτής προκειμένου να επιτευχθούν συγκεκριμένα αποτελέσματα. Μέσα από την μελέτη του σχετικού Δ.Λ.Π. (12) περί της αναβαλλόμενης φορολογίας, επιχειρείται η μεγαλύτερη κατανόηση των όσων προβλέπονται σε αυτό. Έμφαση δίδεται στην διερεύνηση των επιπτώσεων των πρόσφατων προγραμμάτων «Ηρακλής» και «Hive Down» στην γενικότερη χρηματοοικονομική διάρθρωση των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και τον αντίκτυπό τους στις υφιστάμενες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις που αυτά έχουν έναντι του Ελληνικού Δημοσίου. Μέσα από την εξέταση των κινήσεων που έχουν ήδη υλοποιηθεί ο αναγνώστης μπορεί να αποκτήσει μια σφαιρική ενημέρωση, τόσο ως προς την υφιστάμενη κατάσταση, όσο και ως προς τις εκτιμήσεις περί της μελλοντικής πορείας των ελληνικών συστημικών τραπεζών – σε ότι έχει να κάνει με την διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και τις ζημίες που εμφανίζουν στους ισολογισμούς τους.

Λέξεις – Κλειδιά: Αναβαλλόμενη Φορολογία, «Ηρακλής», «Hive Down», Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια

ABSTRACT

This dissertation concerns the investigation of the deferred taxation's effects on the financial structure of companies, as well as its potential use in order to achieve concrete results. The study of the relevant IAS (12) on deferred taxation gives a greater understanding of what is provided therein. Emphasis is placed on investigating the effects of the recent "Iraklis" and "Hive Down" programs on the general financial structure of Greek financial institutions, as well as their impact on the existing deferred tax requirements that they have against the Greek State. Through the examination of the facts that have already been implemented, the reader can obtain a comprehensive reporting, both in terms of the current situation and in terms of estimates about the future course of the Greek systemic banks - concerning the management of non-performing loans and the losses they show on their balance sheets.

Keywords: Deferred Taxation, "Iraklis", "Hive Down", Non-performing Loans.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	iii-iv
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο - ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	1
1.2 Σκοπός της Εργασίας.....	2
1.3 Μεθοδολογία και Ερευνητικά Ερωτήματα.....	2
1.4 Δομή της Εργασίας.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο - ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο - ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	11
3.1 Σκοπός και Πεδίο Εφαρμογής του Δ.Λ.Π. 12.....	11
3.2 Ιστορική Εξέλιξη.....	12
3.3 Ορισμοί.....	13
3.4 Αναγνώριση Τρεχουσών Φορολογικών Υποχρεώσεων και Απαιτήσεων.....	14
3.5 Αναγνώριση Αναβαλλόμενων Φορολογικών Υποχρεώσεων και Απαιτήσεων.....	15
3.6 Αποτίμηση.....	20
3.7 Αναγνώριση Τρέχοντος και Αναβαλλόμενου Φόρου.....	21
3.8 Αναβαλλόμενος Φόρος από Συνένωση Επιχειρήσεων.....	23
3.9 Τρέχων και Αναβαλλόμενος Φόρος από Αμοιβές που Καθορίζονται από την Αξία των Μετοχών.....	23
3.10 Γνωστοποιήσεις.....	24
3.11 Διερμηνεία ΜΕΛ-25.....	25
3.12 Διαφορές Λογιστικού Χειρισμού των Φόρων μεταξύ Ε.Λ.Π. και Δ.Π.Χ.Α.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΗΡΑΚΛΗΣ» ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ.....	27
4.1 Πρόγραμμα «Ηρακλής».....	28
4.1.1 Ο Ρόλος του Ελληνικού Δημοσίου.....	31
4.2 Συμμετοχή Συστημικών Τραπεζών στα Προγράμματα «Ηρακλής».....	32
4.3 Μηχανισμός «Hive Down».....	34
4.4 Οι Απόψεις της Αγοράς και των Συμμετεχόντων.....	35
4.5 Αναβαλλόμενες Φορολογικές Απαιτήσεις των Τραπεζών.....	39
4.6 Ευρωπαϊκές Τράπεζες και Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια.....	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	45
5.1 Περιορισμοί της Εργασίας.....	47
5.2 Προτάσεις για Περαιτέρω Έρευνα.....	47
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο - ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Η χρησιμοποίηση της αναβαλλόμενης φορολογίας διέπεται, όπως είναι άλλωστε γνωστό, από τις διατάξεις του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου (Δ.Λ.Π.) 12. Η αναβαλλόμενη φορολογία είναι, επί της ουσίας, μια τακτοποίηση των απαιτήσεων και των υποχρεώσεων των επιχειρήσεων προς το Δημόσιο προκειμένου είτε οι ζημίες προηγούμενων χρήσεων να φέρουν ευεργετικές επιδράσεις στα αποτελέσματα μεταγενέστερων περιόδων, είτε αντίστοιχα ο φόρος που αντιστοιχεί στα κέρδη αυτών των προγενέστερων χρήσεων να καταβληθεί μελλοντικά.

Στην περίπτωση των τεσσάρων Ελληνικών συστημικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Τράπεζα Πειραιώς, Eurobank Εργασίας και Alpha Bank) οι αναβαλλόμενες φορολογικές τους απαιτήσεις αποτελούν, εδώ και πολλά έτη (και αυτό θα συνεχιστεί και μελλοντικά) ένα άρρηκτο κομμάτι των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων (και πιο συγκεκριμένα των Ιδίων τους Κεφαλαίων). Δεδομένου του κουρέματος της αξίας των ομολόγων που οι ανωτέρω τράπεζες κατείχαν (το γνωστό PSI που έλαβε χώρα το 2012) και προκειμένου να αντισταθμιστεί το ύψος των ζημιών που κατεγράφησαν την δεδομένη στιγμή, τα εν λόγω χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αναγνώρισαν σημαντικό ύψος αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων.

Από την άλλη όμως πλευρά, οι αναφορές στην παγκόσμια βιβλιογραφία περί της χρησιμοποίησης (ή της συσχέτισης) της αναβαλλόμενης φορολογίας με σκοπό την διαχείριση των κερδών και τον επηρεασμό της αγοραίας αξίας των επιχειρήσεων, είναι ένα θέμα που φαίνεται να προβληματίζει ιδιαίτερα την επιστημονική κοινότητα. Συνεπώς – και ως μια προσπάθεια σύνδεσης των δύο αυτών ζητημάτων – η παρούσα εργασία ασχολείται με το θέμα της επίδρασης της αναβαλλόμενης φορολογίας των ελληνικών συστημικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, στον γενικότερο προσδιορισμό της χρηματοοικονομικής τους σταθερότητας, καθώς στην προσπάθεια που έχει καταβληθεί προκειμένου να λυθούν τα υφιστάμενα προβλήματα.

1.2 Σκοπός της Εργασίας

Η παρούσα εργασία ασχολείται με το ζήτημα της διερεύνησης των επιπτώσεων της αναβαλλόμενης φορολογίας στην γενικότερη χρηματοοικονομική διάρθρωση των ελληνικών συστημικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, δίδοντας έμφαση στα επιδιωκόμενα αποτελέσματα που αναμένεται να επιτευχθούν μέσω της ένταξής τους στα προγράμματα «Ηρακλής» και «Ηρακλής II», καθώς και «Hive-Down». Δεδομένων των έντονων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, εδώ και χρόνια, οι ελληνικές τράπεζες τόσο όσον αφορά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που έχουν στην κατοχή τους, όσο και με την γενικότερη σταθερότητα και ρευστότητά τους, το εν λόγω θέμα είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον και εξαιρετικά επίκαιρο.

1.3 Μεθοδολογία και Ερευνητικά Ερωτήματα

Η εκπόνηση της εργασίας θα υλοποιηθεί μέσω της βιβλιογραφικής – θεωρητικής επισκόπησης του ζητήματος των επιδράσεων της αναβαλλόμενης φορολογίας στα αποτελέσματα των επιχειρήσεων, καθώς και μέσω της μελέτης του σχετικού Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου που άπτεται του θέματος των αναβαλλόμενων φόρων (ΔΛΠ 12). Δεδομένου του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος στις επιδράσεις της αναβαλλόμενης φορολογίας στην γενικότερη χρηματοοικονομική διάρθρωση των ελληνικών συστημικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, γίνεται μια προσπάθεια εξέτασης των αναμενόμενων επιπτώσεων από την συμμετοχή τους στα προγράμματα που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη υποπαράγραφο, με σκοπό να διερευνηθεί το εάν και κατά πόσο αυτό θα επηρεάσει την υφιστάμενή τους κατάσταση, καθώς και τα αποτελέσματα που προσδοκείται ότι θα επιτευχθούν από τις ενέργειες αυτές.

1.4 Δομή της Εργασίας

Η εργασία αποτελείται από, συνολικά, πέντε κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο – αυτό της εισαγωγής – επιχειρείται μια συνοπτική παρουσίαση του κεντρικού θέματος που απασχολεί τον παρόν έργο, καθώς και η παράθεση του σκοπού, της ακολουθούμενης μεθοδολογίας, αλλά και των ερευνητικών ερωτημάτων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρατίθενται τα ευρήματα της παγκόσμιας βιβλιογραφίας που σχετίζονται με το θέμα της εργασίας, δηλαδή με την σύνδεση της αναβαλλόμενης φορολογίας με την διαχείριση των κερδών.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεσμικό πλαίσιο που διέπει το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 12, προκειμένου να μπορέσει ο αναγνώστης να αποκτήσει μια πιο εμπειρισταωμένη άποψη αναφορικά με τις υφιστάμενες διατάξεις που προβλέπουν την χρησιμοποίηση της αναβαλλόμενης φορολογίας, καθώς και υπό ποιες προϋποθέσεις.

Στο τέταρτο κεφάλαιο ασχολούμαστε με την εξέταση των προγραμμάτων «Hρακλής» και «Hive Down» και πιο συγκεκριμένα με τις αναμενόμενες επιπτώσεις που εκτιμάται ότι θα έχει η συμμετοχή των τεσσάρων ελληνικών συστημικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε αυτά – και σε ότι έχει να κάνει σχέση με τις υφιστάμενες αναβαλλόμενες φορολογικές τους απαιτήσεις.

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μια σύνοψη των αποτελεσμάτων της εργασίας, καθώς και των συμπερασμάτων μας, ενώ παράλληλα γίνεται αναφορά στους περιορισμούς που διέπουν την συγγραφή της. Το έργο ολοκληρώνεται με τις προτάσεις για μελλοντική έρευνα. Στο τέλος της εργασίας παρατίθεται η σχετική βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε για την συγγραφή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο - ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Στο παρόν κεφάλαιο παρατίθεται η επισκόπηση της βιβλιογραφίας που διενεργήθηκε προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη τυχόν συσχετισμών μεταξύ των αναβαλλόμενων φόρων και της διαχείρισης των εταιρικών κερδών. Η συλλογή της επιστημονικής αρθρογραφίας έγινε, κυρίως, μέσω διαδικτύου, ενώ τα άρθρα που μελετήθηκαν έχουν δημοσιευθεί εντός της τελευταίας δεκαετίας (από το 2010 και μετά) προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι ερευνητικές απόψεις και τα ευρήματα των επιστημόνων είναι όσο το δυνατόν πιο σύγχρονα. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει, επίσης, να υπογραμμιστεί ότι το ενδιαφέρον της παγκόσμιας επιστημονικής κοινότητας προς την διερεύνηση και την ενασχόληση με την μελέτη της διαχείρισης των εταιρικών κερδών φαίνεται να έχει τονωθεί σημαντικά μετά και το 2005, σύμφωνα με τα όσα αναφέρει στην δημοσίευσή του ο Walker (2013).

Οι Kasipillai και Mahenthiran (2013), επιχείρησαν να εξετάσουν εάν οι εισηγμένες επιχειρήσεις στο χρηματιστήριο της Μαλαισίας (μέσα από ένα δείγμα 221 εταιριών και για την περίοδο 2005-2008), χρησιμοποιούν την αναβαλλόμενη φορολογία προκειμένου να αποφύγουν την μείωση των κερδών τους (υπονοώντας ότι αυτή είναι μια πρακτική που, συνήθως, υιοθετείται από τα ανώτερα στελέχη προκειμένου να διασφαλίσουν την απόκτηση των μισθολογικών τους μόνους, τα οποία είναι συνδεδεμένα με την οικονομική απόδοση της επιχείρησης), καθώς και το εάν η εταιρική διακυβέρνηση των εν λόγω επιχειρήσεων επαρκεί προκειμένου να μετριαστούν αυτού του είδους οι πρακτικές. Τα ευρήματα της ανάλυσής τους αποκάλυψαν ότι οι εξεταζόμενες επιχειρήσεις χρησιμοποιούν, εκτεταμένα, τόσο τη μέθοδο των δεδουλευμένων, όσο και τις αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις προκειμένου να αποφύγουν την εμφάνιση μειωμένων κερδών επί των αποτελεσμάτων χρήσεων. Παρόλα αυτά, τόσο το ιδιοκτησιακό καθεστώς τους, όσο και η σύνθεση των διοικητικών τους συμβουλίων φαίνεται να διαδραματίζει κάποιο ρόλο στον μετριασμό αυτών των πρακτικών. Όπως όμως θα δούμε και ακολούθως, ο ρόλος της εταιρικής διακυβέρνησης στην μείωση των ενεργειών που σχετίζονται με την διαχείριση των κερδών είναι κάτι που αναγνωρίζεται και από άλλες δημοσιευμένες έρευνες.

Επί του θέματος της συνεισφοράς της αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης στον περιορισμό της εφαρμογής των πρακτικών περί της διαχείρισης των κερδών, συναντάμε πλήθος αναφορών και δημοσιεύσεων στην βιβλιογραφία. Πιο συγκεκριμένα, με την ανωτέρω αυτή άποψη φαίνεται να συντάσσονται οι Omar et al. (2014), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι ένα ενισχυμένο μοντέλο εταιρικής διακυβέρνησης, σε συνδυασμό με την αυστηρή τήρηση της κείμενης νομοθεσίας, μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα αποτελεσματικό προς την κατεύθυνση της ελαχιστοποίησης της διαχείρισης των κερδών. Μια ακόμα δημοσίευση που υποστηρίζει κάτι αντίστοιχο είναι και αυτή των Latif και Abdullah (2015), οι οποίοι εκτιμούν ότι μια ισχυρή και ανεξάρτητη ελεγκτική επιτροπή μπορεί να οδηγήσει στην μείωση της χρήσης των δεδουλευμένων, καθώς και της αναβαλλόμενης φορολογίας προς την χειραγώγηση των κερδών (αντίστοιχα είναι και τα ευρήματα των Katmon και Omar, 2015). Τέλος, σε παρόμοια συμπεράσματα κατέληξαν και οι Riwayati et al. (2016), στην δημοσίευσή τους.

Οι Karampinis και Hevas (2013), ασχολήθηκαν με την εξέταση του εάν η υιοθέτηση των Δ.Π.Χ.Α. από τις ελληνικές επιχειρήσεις επηρέασε τα φορολογικά τους κίνητρα για τη διαχείριση των κερδών τους. Σύμφωνα με τα όσα αναφέρουν οι ερευνητές, πριν από την εφαρμογή των Δ.Π.Χ.Α., υπήρχαν ισχυρά κίνητρα για τις επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη φορολογική πίεση, στην Ελλάδα, είτε να επιστρατεύσουν πρακτικές σχετικές με την διαχείριση των κερδών τους (είτε μειώνοντάς τα, είτε αυξάνοντάς τα – αναλόγως του τι θα ήταν περισσότερο συμφέρον κατά περίπτωση) λόγω των άμεσων φορολογικών επιπτώσεων, που συνεπάγονταν το υφιστάμενο λογιστικο-φορολογικό πλαίσιο λειτουργίας τους. Η υιοθέτηση των Δ.Π.Χ.Α. μείωσε αυτό το φαινόμενο, αφού η εφαρμογή τους διαχώρισε τα οικονομικά έσοδα από τις άμεσες φορολογικές τους επιπτώσεις. Τα ευρήματα της έρευνάς τους υποδηλώνουν πως όντως η φορολογική πίεση ήταν ένας σημαντικός αρνητικός καθοριστικός παράγοντας που οδηγούσε στην χρησιμοποίηση των δεδουλευμένων στην περίοδο πριν από την υιοθέτηση των Δ.Π.Χ.Α, ενώ μετά το χρονικό της ενσωμάτωσής τους στην ελληνική πραγματικότητα, το φαινόμενο αυτό φαίνεται ότι υποχωρεί σημαντικά.

Με σκοπό την διερεύνηση της επίδρασης των αναβαλλόμενων φόρων, τόσο στην διαχείριση των εταιρικών κερδών, όσο και στον προσδιορισμό της αξίας των επιχειρήσεων, οι Rafay και Ajmal (2014), χρησιμοποίησαν δεδομένα από εισηγμένες επιχειρήσεις του Πακιστάν, για την περίοδο 2009-2013. Μια εκ των βασικών τους διαπιστώσεων έχει να κάνει με το ότι η αγορά φαίνεται να

λαμβάνει σοβαρά υπόψη τα αναβαλλόμενα φορολογικά στοιχεία κατά τον προσδιορισμό της αξίας των επιχειρήσεων και πιο συγκεκριμένα οι επιχειρήσεις εκείνες που εμφανίζουν υψηλότερα ποσά αναβαλλόμενων φόρων τείνουν να αξιολογούνται αυστηρότερα από τους επενδυτές.

Ειδικότερα, επί του θέματος της επενδυτικής αξιολόγησης της αξίας των επιχειρήσεων και της σύνδεσής της με τα αναβαλλόμενα φορολογικά στοιχεία που αυτές εμφανίζουν, οι Brown et al. (2013), υποστηρίζουν ότι οι αναβαλλόμενοι φόροι θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως μια οπορτουνιστική μέθοδος διαχείρισης των κερδών, κάτι που κατ' επέκτασιν μπορεί να οδηγήσει σε πληρωμή λιγότερων φόρων (στην περίπτωση εκείνη που εμφανίζονται υψηλές αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις) και που δύναται να ερμηνευτεί ακόμα και ως μια πρακτική φοροαποφυγής. Ειδικότερα, οι αρθρογράφοι αναφέρουν ότι οι πιο ήπιες στρατηγικές φοροαποφυγής, τείνουν να είναι περισσότερο ελκυστικές από τους επενδυτές, σε σχέση με τις περισσότερο επιθετικές πρακτικές, γεγονός το οποίο θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη τόσο από τις κατά τόπους φορολογικές αρχές, όσο και από το ίδιο το επενδυτικό κοινό.

Με σκοπό την σύγκριση μεταξύ των Αμερικάνικων Γενικά Αποδεκτών Λογιστικών Αρχών (GAAP) και των Δ.Λ.Π./Δ.Π.Χ.Α. προκειμένου να διαπιστωθεί ποιο από τα δύο ευκολύνει περισσότερο την διαχείριση των κερδών, οι Liu et al. (2014), προχώρησαν σε μια εκτεταμένη επισκόπηση της αρθρογραφίας. Σύμφωνα με τα όσα αναφέρουν, αν και αμφότερα τα δύο αυτά πρότυπα προσφέρουν ευκαιρίες που μπορούν να αξιοποιηθούν με σκοπό την διαχείριση των κερδών, εντούτοις τα Δ.Λ.Π./Δ.Π.Χ.Α. φαίνεται ότι υπερτερούν – ειδικά σε ότι έχει να κάνει σχέση με την χρήση της αναβαλλόμενης φορολογίας. Όσον αφορά την χρήση των δεδουλευμένων με σκοπό την διαχείριση των κερδών, οι ερευνητές δεν εντόπισαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο εξεταζόμενων προτύπων.

Μια ακόμα δημοσίευση που επιχειρήσει να διερευνήσει την ύπαρξη συσχετισμών μεταξύ των αναβαλλόμενων φόρων και των πρακτικών περί της διαχείρισης των εταιρικών κερδών είναι και αυτή των Hu et al. (2015), οι οποίοι χρησιμοποίησαν δεδομένα εισηγμένων επιχειρήσεων από το χρηματιστήριο της Κίνας. Σύμφωνα με τα όσα διαπίστωσαν οι ερευνητές, τα στελέχη των εξεταζόμενων επιχειρήσεων φαίνεται ότι εμπλέκονται σε πρακτικές διαχείρισης των εταιρικών κερδών, στον βαθμό που είτε τους συμφέρει σε προσωπικό επίπεδο, είτε διευκολύνει τις εταιρίες στο να πληρώσουν λιγότερους φόρους, καθώς και να αποφύγουν δυνητικά κόστη που σχετίζονται με την δήλωση ψευδών στοιχείων στις οικονομικές τους καταστάσεις. Οι αρθρογράφοι

ολοκληρώνουν την εργασία τους υπογραμμίζοντας την αναγκαιότητα περί της αναθεώρησης των υφιστάμενων Δ.Λ.Π., καθώς της πιο ενδελεχούς αξιολόγησης των συστημάτων πληρωμών που υιοθετούν οι επιχειρήσεις προς τα ανώτερα τους στελέχη (δεδομένου ότι τα μόνους τους συνδέονται άμεσα με την κερδοφορία των επιχειρήσεων), ως δύο τρόπους αντιμετώπισης των πρακτικών που σχετίζονται με την χειραγώγηση των κερδών.

Οι Ifada και Wulandari (2015), επισκόπησαν τα δευτερογενή δεδομένα 207 μη κατασκευαστικών εισηγμένων επιχειρήσεων στο χρηματιστήριο της Ινδονησίας, για την περίοδο 2008-2012, με σκοπό να διαπιστώσουν την ύπαρξη συσχετισμών μεταξύ των αναβαλλόμενων φόρων, του μεγέθους των υπό εξέταση εταιριών, καθώς και του φορολογικού τους σχεδιασμού με την διαχείριση των εταιρικών τους κερδών. Μεταξύ των ευρημάτων, οι αρθρογράφοι εστιάζουν στην ύπαρξη ισχυρών και θετικών συσχετισμών μεταξύ των αναβαλλόμενων φόρων και των πρακτικών περί της διαχείρισης των εταιρικών κερδών, ενώ οι δύο λοιπές ανεξάρτητες μεταβλητές (εταιρικό μέγεθος και φορολογικός σχεδιασμός) δεν φαίνεται να σχετίζονται με την διαχείριση των κερδών.

Οι Putri et al. (2016), ασχολήθηκαν με την διερεύνηση του εάν η φοροαποφυγή χρησιμοποιείται από τις κατασκευαστικές επιχειρήσεις της Ινδονησίας, ως ένα επιπρόσθετο μέσο διαχείρισης των κερδών. Σύμφωνα με τα στοιχεία που συνέλεξαν και επεξεργάστηκαν κάτι τέτοιο φαίνεται να επιβεβαιώνεται στην πράξη. Από την άλλη όμως πλευρά, οι αρθρογράφοι εξέτασαν και τον ρόλο της εταιρικής διακυβέρνησης στην αντιμετώπιση αυτών των πρακτικών, με τα συμπεράσματά τους να παρέχουν εύλογη υποστήριξη μόνο ως προς τη μια εκ των τριών διαστάσεων της που εξετάστηκαν (αυτή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των επιχειρήσεων).

Οι Wang et al. (2016), επιχείρησαν να συγκρίνουν ποια από τις δύο μεθόδους - αυτή των δεδουλευμένων και αυτή των αναβαλλόμενων φόρων – μπορούν να προβλέψουν καλύτερα το ύψος της διαχείρισης των κερδών. Για τον σκοπό αυτό, χρησιμοποίησαν δεδομένα που άντλησαν από το CSMAR (Οργανισμός Οικονομικής Έρευνας της Κίνας), για την περίοδο 2009-2015. Αν και οι αρθρογράφοι δεν κατέληξαν σε ισχυρά συμπεράσματα αναφορικά με το αν η μια προσέγγιση είναι ανώτερη της άλλης, εντούτοις διαπίστωσαν ότι τα αποτελέσματα των δύο ανωτέρω μεθόδων συσχετίζονται ισχυρά και αρνητικά, γεγονός που συνεπάγεται ότι η χρήση της μιας μεθόδου μπορεί να χρησιμοποιηθεί επεξηγηματικά της άλλης.

Οι Carkun et al. (2016), επιχείρησαν να αναζητήσουν απαντήσεις ως προς το εάν και γιατί η υιοθέτηση των Δ.Λ.Π./Δ.Π.Χ.Α. μπορεί να οδηγήσει στην εμφάνιση περισσότερων και

συχνότερων πρακτικών που σχετίζονται με την διαχείριση των κερδών. Σύμφωνα με τα όσα αναφέρουν στην δημοσίευσή τους, η επικρατέστερη άποψη ως προς το εάν μια εταιρία θα ακολουθήσει αυτή την τακτική έχει να κάνει καθαρά με το εάν θέλει να το πράξει ή όχι, δηλαδή με το εάν κρίνει ότι την συμφέρει. Ως παράδειγμα, αναφέρουν δύο περιπτώσεις επιχειρήσεων - τις επιχειρήσεις εκείνες οι οποίες επέλεξαν να εφαρμόσουν τα Δ.Π.Χ.Α. νωρίτερα από τις άλλες (early adopters) και οι οποίες δεν επέλεξαν να διαχειριστούν τα κέρδη τους προκειμένου να διασφαλίσουν την διαφάνεια των οικονομικών τους καταστάσεων και να προσελκύσουν έτσι περισσότερους επενδυτές – και τις επιχειρήσεις εκείνες οι οποίες περίμεναν μέχρις ότου η εφαρμογή των Δ.Π.Χ.Α. να καταστεί υποχρεωτική, προκειμένου να εκμεταλλευτούν το υφιστάμενο (τότε) λογιστικό σύστημα και να ακολουθούν πρακτικές διαχείρισης των κερδών τους, καθώς κάτι τέτοιο τις συνέφερε την δεδομένη χρονική στιγμή. Παρόλα αυτά, οι ερευνητές δεν κατάφεραν να εντοπίσουν κάποιες αλλαγές στα κίνητρα των επιχειρήσεων (καθώς και των διοικητικών τους στελεχών), οι οποίες να μπορούν να επεξηγήσουν επαρκώς αυτήν την αυξητική τάση που σχετίζεται με την διαχείριση των εταιρικών κερδών.

Οι Yorke et al. (2017), επιχείρησαν να εξετάσουν τις επιπτώσεις της διαχείρισης των κερδών και της φοροαποφυγής, στην αξία των επιχειρήσεων, χρησιμοποιώντας ένα δείγμα 34 εισηγμένων εταιριών στο χρηματιστήριο της Γκάνας, για την περίοδο 2003-2012. Τα αποτελέσματα της ανάλυσής τους φανέρωσαν ότι τα στελέχη των εξεταζόμενων επιχειρήσεων προέβιαν σε εκτεταμένη χρήση πρακτικών περί της διαχείρισης των εταιρικών κερδών, καθώς και σε ενέργειες που σχετίζονταν με την φοροαποφυγή των επιχειρήσεων. Παρά τον αρνητικό αντίκτυπο που συνδέει την φοροαποφυγή με την αξία μιας επιχείρησης, τα συμπεράσματα της έρευνας υποδηλώνουν ότι το ανωτέρω δεν περιορίσε τις εξεταζόμενες εταιρίες και τα στελέχη τους από την εμπλοκή σε τέτοιου είδους πρακτικές.

Οι Rathke et al. (2017), ασχολήθηκαν με την εξέταση των ζημιολόγων επιχειρήσεων της Βραζιλίας, προκειμένου να διαπιστώσουν το κατά πόσο (και εάν) χρησιμοποιούν τους αναβαλλόμενους φόρους σε συνδυασμό με την πρακτική του του μεγάλου πλυσίματος (big bath) προκειμένου να επηρεάσουν την χρηματοοικονομική τους εικόνα. Σύμφωνα με την μελέτη που διενήργησαν, οι ανωτέρω επιχειρήσεις τείνουν να αναφέρουν σημαντικά μεγαλύτερα ποσά αναβαλλόμενων φορολογικών εξόδων, τα οποία μάλιστα αυξάνονταν και αναλογικά του ύψους των ζημιών τους. Οι αρθρογράφοι υποστηρίζουν ότι τα σημάδια περί της ύπαρξης συσχετισμών

για την εφαρμογή τακτικών διαχείρισης των κερδών – όπως αυτή του μεγάλου πλυσίματος – είναι ιδιαίτερα εμφανή, ενώ καλούν τις ρυθμιστικές αρχές του κράτους να επιδεικνύουν μεγαλύτερη συνέπεια κατά τον έλεγχο των ζημιολόγων επιχειρήσεων προκειμένου να διαπιστώνονται εγκαίρως τέτοιου είδους πρακτικές.

Οι Amidu και Yorke (2017), συγκέντρωσαν στοιχεία που αφορούσαν 119 εταιρίες από αναπτυσσόμενες οικονομίες του κόσμου, για την περίοδο 2010-2013, με σκοπό να διερευνήσουν εάν η στρατηγική χρηματοδότησης που αυτές ακολουθούσαν σχετιζόταν με τα φαινόμενα φοροαποφυγής και χειραγώγησης των κερδών τους. Τα ευρήματά τους υποδηλώνουν ότι δεν είναι δυνατός ο εντοπισμός κάποιας τέτοιας συσχέτισης, με τους συγγραφείς να υποστηρίζουν, παρόλα αυτά, ότι στις περιπτώσεις των επιχειρήσεων εκείνων οι οποίες εμφάνιζαν μεγαλύτερα ποσά χρεών, οι πρακτικές διαχείρισης των κερδών έκαναν πιο αισθητή την παρουσία τους.

Σε αντίθεση με την πλειοψηφία των ευρημάτων των λοιπών επιστημονικών δημοσιεύσεων, η Mudjiyanti (2018), δεν κατάφερε να καταλήξει σε κάποια ισχυρά ευρήματα που να επιβεβαιώνουν την ύπαρξη συσχετισμών μεταξύ των αναβαλλόμενων φόρων και της διαχείρισης των κερδών, κατόπιν της έρευνας που διενήργησε στα δευτερογενή δεδομένα εισηγμένων επιχειρήσεων από το χρηματιστήριο της Ινδονησίας, για την περίοδο 2013-2016. Η ανάλυσή της περιλάμβανε και την μελέτη περί της ύπαρξης δύο επιπρόσθετων συσχετισμών με την διαχείριση των κερδών, αυτών του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των υπό εξέταση επιχειρήσεων και του φορολογικού τους σχεδιασμού. Όσον αφορά την πρώτη ανεξάρτητη μεταβλητή, ο συσχετισμός της με την εξαρτημένη μεταβλητή (διαχείριση των κερδών) είναι σημαντικός και αρνητικός, ενώ όσον αφορά τη δεύτερη, ο συσχετισμός που εντοπίστηκε ήταν σημαντικός και θετικός.

Ο Nurdayadi (2019), εξέτασε τον αντίκτυπο των αναβαλλόμενων φορολογικών εξόδων και του φορολογικού προγραμματισμού των επιχειρήσεων, τόσο στην διαχείριση των εταιρικών κερδών, όσο και στην πραγματική τους κερδοφορία, χρησιμοποιώντας ένα δείγμα 23 εισηγμένων εταιριών από τον κλάδο των καταναλωτικών αγαθών του χρηματιστηρίου της Ινδονησίας, για την περίοδο 2013-2017. Κατόπιν της ανάλυσης των αποτελεσμάτων, ο ερευνητής διαπίστωσε ότι τα αναβαλλόμενα φορολογικά έξοδα σχετίζονται μεν σημαντικά με την πρακτική της διαχείρισης των κερδών, ωστόσο δεν φαίνεται να έχουν κάποιο ουσιώδες αντίκτυπο στην κερδοφορία των υπό εξέταση επιχειρήσεων. Από την άλλη πλευρά, ο φορολογικός προγραμματισμός που διενήργησαν οι εν λόγω εταιρίες συνδέεται σημαντικά και θετικά με την κερδοφορία τους, αλλά δεν σχετίζεται

με την διαχείριση των κερδών τους. Παρόλα αυτά, η εργασία του ολοκληρώνεται με το σχόλιο πως η διαχείριση των κερδών – εφόσον χρησιμοποιηθεί ως διαμεσολαβητική μεταβλητή στο ερευνητικό του μοντέλο – ενέχει σημαντικό και επεξηγηματικό ρόλο στην διασύνδεση των αναβαλλόμενων φορολογικών εξόδων και της κερδοφορίας των εξεταζόμενων επιχειρήσεων.

Τέλος, ο Purnamasari (2020), ασχολήθηκε με το θέμα του προσδιορισμού της επιρροής του φορολογικού σχεδιασμού και της φορολογικής επιβάρυνσης στη διαχείριση των κερδών, μελετώντας τα διαθέσιμα στοιχεία 43 μεταποιητικών εταιρειών που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο της Ινδονησίας, για την περίοδο 2014-2017. Κατόπιν της ανάλυσης των δευτερογενών δεδομένων, τρία ήταν τα βασικά συμπεράσματα στα οποία κατέληξε ο συγγραφέας. Πρώτον, ο φορολογικός σχεδιασμός των υπό εξέταση επιχειρήσεων σχετίζεται μεν θετικά με τις πρακτικές περί της διαχείρισης των κερδών, ωστόσο αυτός ο συσχετισμός δεν είναι ισχυρός. Δεύτερον, οι εικονιζόμενοι αναβαλλόμενοι φόροι επί των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων σχετίζονται, επίσης, θετικά με την κερδοφορία των εν λόγω επιχειρήσεων, όμως όπως και ανωτέρω, ο συσχετισμός αυτός δεν είναι σημαντικός. Τέλος, ο ερευνητής διαπίστωσε ότι οι πρακτικές διαχείρισης των κερδών στις οποίες επιδόθηκαν οι εξεταζόμενες επιχειρήσεις φαίνεται να σχετίζονταν με την αποφυγή περί της εμφάνισης ζημιών στις οικονομικές τους καταστάσεις, γεγονός που σχετίζεται με την ωραιοποίηση της εικόνας τους προς το επενδυτικό κοινό.

Συμπεράσματα Κεφαλαίου

Η επισκόπηση της παγκόσμιας βιβλιογραφίας φανέρωσε την τάση των επιχειρήσεων να εμπλέκονται σε πρακτικές που σχετίζονται με την διαχείριση των κερδών τους. Είτε αυτό γίνεται εξαιτίας κινήτρων των στελεχών, είτε προκειμένου να εξυπηρετηθούν λοιποί σκοποί, τα στοιχεία υποδηλώνουν ότι το φαινόμενο αυτό υφίσταται και μάλιστα με αυξητικές τάσεις (ενδεχομένως). Η προσοχή των αρχών θα πρέπει να στραφεί, ειδικά, στις περιπτώσεις εκείνες όπου η διαχείριση των κερδών σχετίζεται και με περιπτώσεις φοροαποφυγής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο - ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 Σκοπός και Πεδίο Εφαρμογής του Δ.Λ.Π. 12

Σκοπός του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου 12 (στο εξής Δ.Λ.Π. 12) είναι να προσδιορίσει το λογιστικό χειρισμό των φόρων εισοδήματος. Μεταξύ των άλλων, ο βασικός σκοπός της λογιστικής των φόρων εισοδήματος είναι ο καθορισμός του τρόπου λογιστικοποίησης των τρεχουσών και μελλοντικών φορολογικών συνεπειών που απορρέουν από¹:

- Τη μελλοντική ανάκτηση (τακτοποίηση) της λογιστικής αξίας περιουσιακών στοιχείων (υποχρεώσεων) που είναι καταχωρημένα στον Ισολογισμό μιας επιχείρησης, και
- Τις συναλλαγές και άλλα γεγονότα της τρέχουσας περιόδου που είναι καταχωρημένα στις οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης.

Η καταχώρηση ενός περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης στα βιβλία μιας επιχείρησης συνεπάγεται την δημιουργία μιας εύλογης απαίτησης ή υποχρέωσης ανάκτησης ή τακτοποίησης της λογιστικής αξίας αυτού του περιουσιακού στοιχείου ή της υποχρέωσης. Αν αναμένεται ότι η ανάκτηση ή η τακτοποίηση αυτή της λογιστικής αξίας θα καταστήσει τις μελλοντικές πληρωμές φόρων μεγαλύτερες (μικρότερες) από ό,τι αυτές θα ήταν, αν η ανάκτηση ή η τακτοποίηση αυτή δεν είχε φορολογικές συνέπειες, το Δ.Λ.Π. 12 απαιτεί από την επιχείρηση να καταχωρεί μία αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση ή αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση, με συγκεκριμένο τρόπο. Επιπλέον, το Πρότυπο ασχολείται και με την καταχώρηση των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που προκύπτουν από αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες ή αχρησιμοποίητους πιστωτικούς φόρους, με την παρουσίαση των φόρων εισοδήματος στις οικονομικές καταστάσεις, με παρακρατούμενους φόρους που είναι πληρωτέοι από θυγατρικές επιχειρήσεις, συγγενείς ή/και κοινοπραξίες κατά τη διανομή των κερδών προς την μητρική εταιρία (Νεγκάκης, 2015) και με τη γνωστοποίηση των πληροφοριών που αφορούν τους φόρους εισοδήματος.

¹ Δ.Λ.Π. 12, Σκοπός

3.2 Ιστορική Εξέλιξη

Η ιστορία του Δ.Λ.Π. 12 ξεκινάει από τον Απρίλιο του 1978, όταν και δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά το σχέδιο έκθεσης E13 – «Λογιστική Φόρων Εισοδήματος». Τον Ιούλιο του επόμενου έτους (1979) ανακοινώθηκε η έκδοση του Δ.Λ.Π. 12 «Λογιστική Φόρων Εισοδήματος», ενώ δέκα χρόνια αργότερα, τον Ιανουάριο του 1989, δημοσιεύθηκε το σχέδιο έκθεση E33, που αποσκοπούσε στην τακτοποίηση διαφόρων θεμάτων που σχετίζονταν με το συγκεκριμένο Πρότυπο. Το 1994 ακολούθησαν ορισμένες αναθεωρήσεις του προσχέδιου του Προτύπου, καθώς και η δημοσίευση ενός τρίτου σχεδίου έκθεσης (E49).

Το Δ.Λ.Π. 12 εκδόθηκε τον Οκτώβριο του 1996, με την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του να ορίζεται για τις οικονομικές καταστάσεις που θα δημοσιεύονταν από τον Ιανουάριο του 1998 και ακολούθως. Τέσσερα χρόνια μετά, τον Οκτώβριο του 2000, δημοσιεύθηκαν περιορισμένες αναθεωρήσεις του Προτύπου (εφαρμοστές για τις οικονομικές καταστάσεις από την 01/01/2001 και έπειτα), ενώ σχεδόν εννέα χρόνια αργότερα έγιναν νεότερες τροποποιήσεις στα κείμενά του. Πιο συγκεκριμένα, τον Μάρτιο του 2009, πραγματοποιήθηκε η δημοσίευση της έκδοσης του σχεδίου ED/2009/2 - Φόροι εισοδήματος, ενώ ενάμισι χρόνο αργότερα (Σεπτέμβριος 2010) δημοσιεύθηκε το σχέδιο ED/2010/11 περί της αναβαλλόμενης φορολογίας με τίτλο «Ανάκτηση υποκείμενων περιουσιακών στοιχείων».

Τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους ολοκληρώθηκε η τροποποίηση στα κείμενα περί της αναβαλλόμενης φορολογίας που όριζε το Πρότυπο, τα οποία σχετίζονταν με την ανάκτηση υποκείμενων περιουσιακών στοιχείων, με την εφαρμογή τους να ορίζεται από την 01/01/2012. Έξι χρόνια αργότερα (Ιανουάριος 2016) πραγματοποιήθηκε μια νέα τροποποίηση στο Πρότυπο σε ότι έχει να κάνει με την αναγνώριση των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων από απραγματοποίητες ζημίες (με ισχύ εφαρμογή από την 01/01/2017), ενώ τον Ιούνιο του επομένου έτους (2017), δημοσιεύθηκε η Ε.Δ.Δ.Π.Χ.Α 23 η οποία σχετίζονταν με την αβεβαιότητα σχετικά με τις θεωρήσεις φόρου εισοδήματος (εφαρμογή από 01/01/2019), καθώς και ορισμένες τροποποιήσεις από τις ετήσιες βελτιώσεις των προτύπων, για την περίοδο 2015-2017 (εξίσου εφαρμοστές από 01/01/2019). Τέλος, τον Μάιο του 2021 δημοσιεύθηκε μια νέα τροποποίηση του Προτύπου σε ότι έχει να κάνει με τον αναβαλλόμενο φόρο που σχετίζεται με περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις που προκύπτουν από μια ενιαία συναλλαγή (iasplus).

3.3 Ορισμοί

Οι ακόλουθοι όροι χρησιμοποιούνται σε αυτό το Πρότυπο με τις έννοιες που καθορίζονται²:

- ❖ Φορολογητέο εισόδημα (φορολογική ζημία) είναι το ποσό του κέρδους (ή ζημίας) μιας περιόδου, που προσδιορίζεται σύμφωνα με τους κανόνες που έχουν τεθεί από τις φορολογικές αρχές, επί του οποίου είναι πληρωτέοι (επιστρεπτέοι) οι φόροι εισοδήματος.
- ❖ Έξοδο φόρου (έσοδο φόρου) είναι το συγκεντρωτικό ποσό που περιλαμβάνεται στον προσδιορισμό του καθαρού κέρδους ή ζημίας της περιόδου και αφορά τον τρέχοντα και τον αναβαλλόμενο φόρο.
- ❖ Τρέχων φόρος είναι το ποσό των πληρωτέων (επιστρεπτέων) φόρων εισοδήματος που αφορά στο φορολογητέο κέρδος (φορολογική ζημία) μιας περιόδου.
- ❖ Αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις είναι τα ποσά των φόρων εισοδήματος που θα καταβληθούν σε μελλοντικές περιόδους, που αφορούν σε φορολογητέες προσωρινές διαφορές.
- ❖ Αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις είναι τα ποσά των φόρων εισοδήματος που είναι επιστρεπτέα σε μελλοντικές περιόδους και αφορούν σε:
 - (α) εκπεστέες προσωρινές διαφορές,
 - (β) μεταφερόμενες αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημιές, και
 - (γ) μεταφερόμενους αχρησιμοποίητους πιστωτικούς φόρους
- ❖ Προσωρινές διαφορές είναι οι διαφορές μεταξύ της λογιστικής αξίας ενός περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης στον ισολογισμό και της φορολογικής βάσης του. Οι προσωρινές διαφορές μπορεί να είναι:
 - (α) είτε φορολογητέες προσωρινές διαφορές οι οποίες είναι προσωρινές διαφορές που θα καταλήξουν σε φορολογητέα ποσά κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου κέρδους (φορολογικής ζημίας) των μελλοντικών περιόδων, όταν η λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης ανακτάται ή τακτοποιείται,
 - (β) είτε εκπεστέες προσωρινές διαφορές οι οποίες είναι προσωρινές διαφορές που θα καταλήξουν σε ποσά που είναι εκπεστέα κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου κέρδους

² Δ.Λ.Π. 12, παρ. 5, 6

(φορολογικής ζημίας) των μελλοντικών περιόδων, όταν η λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης ανακτάται ή τακτοποιείται (εξοφλείται).

- ❖ Η φορολογική βάση περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης είναι το ποσό που αποδίδεται σε αυτό το περιουσιακό στοιχείο ή υποχρέωση για φορολογικούς σκοπούς.
- ❖ Το έξοδο φόρου (έσοδο φόρου) περιλαμβάνει το τρέχον έξοδο φόρου (τρέχον έσοδο φόρου) και το αναβαλλόμενο έξοδο φόρου (αναβαλλόμενο έσοδο φόρου).
- ❖ Η φορολογική βάση ενός περιουσιακού στοιχείου είναι το ποσό που θα είναι εκπεστέο φορολογικά από φορολογητέα οικονομικά οφέλη που θα εισρεύσουν σε μια επιχείρηση, όταν αυτή ανακτά τη λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου. Αν αυτά τα οικονομικά οφέλη δε θα είναι φορολογητέα, η φορολογική βάση του περιουσιακού στοιχείου ενεργητικού είναι ίση με τη λογιστική αξία του.

3.4 Αναγνώριση Τρέχουσών Φορολογικών Υποχρεώσεων και Απαιτήσεων

Βάσει των όσων ορίζει το Πρότυπο, ο φόρος για την τρέχουσα και τις προηγούμενες περιόδους πρέπει να καταχωρείται ως υποχρέωση, εφόσον δεν έχει καταβληθεί. Αν το ποσό που ήδη καταβλήθηκε για την τρέχουσα και τις προηγούμενες περιόδους υπερβαίνει το οφειλόμενο ποσό για αυτές τις περιόδους, το επιπλέον πρέπει να καταχωρείται ως απαίτηση³. Επιπλέον, το όφελος που σχετίζεται με μία φορολογική ζημία η οποία μπορεί να μεταφερθεί αναδρομικά για ανάκτηση τρέχοντος φόρου προηγούμενης περιόδου, πρέπει να καταχωρείται ως απαίτηση⁴, ενώ όταν χρησιμοποιείται φορολογική ζημία για την ανάκτηση τρέχοντος φόρου προηγούμενης περιόδου, η επιχείρηση καταχωρεί το όφελος ως απαίτηση στη περίοδο στην οποία προκύπτει η φορολογική ζημία, επειδή αναμένεται ότι το όφελος θα εισρεύσει στην επιχείρηση και μπορεί να αποτιμηθεί αξιόπιστα⁵.

³ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 12

⁴ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 13

⁵ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 14

3.5 Αναγνώριση Αναβαλλόμενων Φορολογικών Υποχρεώσεων και Απαιτήσεων

Φορολογητέες Προσωρινές Διαφορές

Το Πρότυπο ορίζει ότι για όλες τις φορολογητέες προσωρινές διαφορές θα πρέπει να αναγνωρίζεται μία αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση, εκτός από τις περιπτώσεις εκείνες όπου η αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση προκύπτει από: α) την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας και β) την αρχική καταχώρηση ενός περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης σε μία συναλλαγή που: (i) δεν είναι ενοποίηση επιχειρήσεων, και (ii) κατά το χρόνο της συναλλαγής, αυτή δεν επηρεάζει ούτε το λογιστικό αποτέλεσμα ούτε το φορολογητέο εισόδημα (φορολογική ζημία)⁶.

Δεδομένου ότι η καταχώρηση ενός περιουσιακού στοιχείου θα έχει ως αποτέλεσμα την ανάκτηση της λογιστικής του αξίας με τη μορφή οικονομικών οφελών που θα εισρεύσουν στην επιχείρηση σε μελλοντικές περιόδους, δημιουργείται η ανάγκη να τακτοποιηθούν οι όποιες (προσωρινές) διαφορές. Όταν η λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου υπερβαίνει τη φορολογική βάση του, το ποσό των φορολογητέων οικονομικών οφελών θα υπερβαίνει το ποσό που θα επιτρέπεται ως έκπτωση για φορολογικούς σκοπούς. Η διαφορά αυτή είναι μία φορολογητέα προσωρινή διαφορά και η υποχρέωση πληρωμής του προκύπτοντος φόρου εισοδήματος σε μελλοντικές περιόδους είναι μία αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση. Καθώς η επιχείρηση ανακτά τη λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου, η φορολογητέα προσωρινή διαφορά θα αναστρέφεται και η επιχείρηση θα έχει φορολογητέο κέρδος. Αυτό καθιστά πιθανό ότι οικονομικά οφέλη θα εκρέουν από την επιχείρηση με τη μορφή φορολογικών πληρωμών.⁷ Ορισμένες προσωρινές διαφορές προκύπτουν όταν έσοδα ή έξοδα περιλαμβάνονται στο λογιστικό αποτέλεσμα μιας περιόδου, αλλά περιλαμβάνονται στο φορολογητέο εισόδημα διαφορετικής περιόδου. Τέτοιες προσωρινές διαφορές συχνά αναφέρονται ως χρονικές διαφορές⁸. Παραδείγματα τέτοιων προσωρινών διαφορών είναι τα έσοδα τόκων (διαφορές μεταξύ της είσπραξής τους και της λογιστικοποίησής τους), οι αποσβέσεις (διαφορές μεταξύ λογιστικών και φορολογικών αποσβέσεων), και τα κόστη ανάπτυξης (μελλοντική κεφαλαιοποίηση και απόσβεσή τους).

⁶ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 15

⁷ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 16

⁸ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 17

Συνενώσεις Επιχειρήσεων

Το κόστος μιας συνένωσης επιχειρήσεων κατανέμεται μέσω της αναγνώρισης των αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων που αποκτήθηκαν στις εύλογες αξίες τους κατά την ημερομηνία της απόκτησης. Προσωρινές διαφορές προκύπτουν όταν οι φορολογικές βάσεις των αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων που αναλήφθηκαν δεν επηρεάζονται από τη συνένωση επιχειρήσεων ή επηρεάζονται διαφορετικά. Παράδειγμα τέτοιας περίπτωσης έχουμε όταν η λογιστική αξία ενός περιουσιακού στοιχείου αυξάνεται στην εύλογη αξία αλλά η φορολογική βάση του περιουσιακού στοιχείου παραμένει στο κόστος για τον προηγούμενο ιδιοκτήτη, προκύπτει μια φορολογητέα προσωρινή διαφορά η οποία καταλήγει σε μία αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση η οποία επηρεάζει την υπεραξία⁹.

Περιουσιακά Στοιχεία που Μετρώνται στην Εύλογη Αξία

Τα Δ.Π.Χ.Α. επιτρέπουν ορισμένα περιουσιακά στοιχεία να τηρούνται λογιστικά στην εύλογη αξία ή να αναπροσαρμόζονται (π.χ. ΔΛΠ 16, 38, 39 και 40). Σε περίπτωση που η αναπροσαρμογή ή άλλου είδους επαναδιατύπωση ενός περιουσιακού στοιχείου δεν επηρεάζει μεν το φορολογητέο εισόδημα στη περίοδο της αναπροσαρμογής ή επαναδιατύπωσης (κάτι που συνεπάγεται ότι και η φορολογική βάση του περιουσιακού στοιχείου δεν προσαρμόζεται αντιστοίχως), αλλά η μελλοντική ανάκτηση της λογιστικής αξίας θα καταλήξει σε μια φορολογητέα ροή οικονομικών οφελών προς την επιχείρηση, τότε το ποσό που θα είναι εκπεστέο φορολογικά θα διαφέρει από το ποσό αυτών των οικονομικών οφελών. Η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας ενός αναπροσαρμοσμένου περιουσιακού στοιχείου και της φορολογικής βάσης του είναι μία προσωρινή διαφορά και δημιουργεί μία αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση ή απαίτηση¹⁰.

Υπεραξία

Σε περίπτωση συνένωσης επιχειρήσεων, η υπεραξία που προκύπτει επιμετράται ως η υπέρβαση του κόστους της συνένωσης πέραν της συμμετοχής του αποκτώντος στην καθαρή εύλογη αξία των αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων, των υποχρεώσεων και των ενδεχόμενων

⁹ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 19

¹⁰ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 20

υποχρεώσεων του αποκτώμενου. Δεδομένου ότι πολλές φορολογικές αρχές δεν επιτρέπουν μειώσεις στη λογιστική αξία της υπεραξίας ως μιας εκπεστέα δαπάνης, κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου κέρδους (κάτι που σημαίνει ότι έχουμε να κάνουμε με μια περίπτωση μηδενικής φορολογικής βάσης), δημιουργείται μια διαφορά μεταξύ λογιστικής και φορολογικής βάσης. Παρόλη όμως την ύπαρξη τέτοιων διαφορών, το Πρότυπο δεν προβαίνει στην αναγνώριση αναβαλλόμενου φόρου, επειδή η υπεραξία αποτιμάται ως ένα κατάλοιπο και η αναγνώριση της αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης θα αύξανε τη λογιστική αξία της υπεραξίας¹¹. Μεταγενέστερες μειώσεις μιας αναβαλλόμενης φορολογικής υποχρέωσης που δεν έχει αναγνωριστεί επειδή προκύπτει από την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας θεωρούνται επίσης ως προκύπτουσες από την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας και συνεπώς δεν αναγνωρίζονται. Τέλος, οι αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις για φορολογητέες προσωρινές διαφορές που σχετίζονται με υπεραξία αναγνωρίζονται, ωστόσο, στο βαθμό που δεν προκύπτουν από την αρχική αναγνώριση της υπεραξίας.

Αρχική Αναγνώριση ενός Περιουσιακού Στοιχείου ή μιας Υποχρέωσης

Μία προσωρινή διαφορά μπορεί να προκύπτει κατά την αρχική καταχώρηση ενός περιουσιακού στοιχείου ή υποχρέωσης, για παράδειγμα αν μέρος ή όλο το κόστος ενός περιουσιακού στοιχείου δε θα είναι εκπεστέο φορολογικά. Η μέθοδος της λογιστικής παρακολούθησης μιας τέτοιας προσωρινής διαφοράς εξαρτάται από τη φύση της συναλλαγής που οδήγησε στην αρχική καταχώρηση του περιουσιακού στοιχείου¹².

- Σε περίπτωση που έχουμε να κάνουμε με μια συνένωση επιχειρήσεων και η οντότητα αναγνωρίζει οποιαδήποτε αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση ή περιουσιακό στοιχείο, πράγμα που επηρεάζει το ποσό της υπεραξίας ή το ποσό οποιασδήποτε υπέρβασης πέραν του κόστους της συνένωσης της συμμετοχής του αποκτώντος στην καθαρή εύλογη αξία των αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων, των υποχρεώσεων και των ενδεχόμενων υποχρεώσεων του αποκτώμενου και η συναλλαγή αυτή επηρεάζει είτε το λογιστικό

¹¹ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 21

¹² Δ.Λ.Π. 12, παρ. 22

αποτέλεσμα είτε το φορολογητέο εισόδημα, τότε θα πρέπει να λογιστούν οι αναβαλλόμενοι φόροι στα αποτελέσματα¹³.

- Αν η συναλλαγή δεν σχετίζεται με μία ενοποίηση επιχειρήσεων και δεν επηρεάζει ούτε το λογιστικό αποτέλεσμα ούτε το φορολογητέο εισόδημα, τότε δεν λογίζεται αναβαλλόμενος φόρος είτε κατά την αρχική αναγνώριση, είτε μεταγενέστερα.

Εκπεστές Προσωρινές Διαφορές

Όσον αφορά τον χειρισμό των εκπεστών προσωρινών διαφορών, το Πρότυπο αναφέρει ότι θα πρέπει να αναγνωρίζεται μια αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση, δεδομένου ότι θα υπάρξει διαθέσιμο φορολογητέο κέρδος έναντι του οποίου η εκπεστή προσωρινή διαφορά μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Εξαιρέση αποτελούν οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις που προκύπτουν από την αρχική αναγνώριση ενός περιουσιακού στοιχείου ή μιας υποχρέωσης σε συναλλαγές που δεν σχετίζονται με συνενώσεις επιχειρήσεων και οι οποίες κατά το χρόνο της συναλλαγής, δεν επηρεάζουν ούτε το λογιστικό, αλλά ούτε το φορολογητέο κέρδος (ή την φορολογική ζημία)¹⁴. Για εκείνες τις εκπεστές προσωρινές διαφορές που σχετίζονται με επενδύσεις σε θυγατρικές, υποκαταστήματα και συγγενείς και με δικαιώματα σε κοινοπραξίες, η αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση πρέπει να καταχωρείται εφόσον οι προσωρινές διαφορές θα αναστραφούν στο ορατό μέλλον και δεδομένου ότι θα υπάρξει φορολογητέο εισόδημα έναντι του οποίου η προσωρινή διαφορά μπορεί να χρησιμοποιηθεί¹⁵.

Η εκροή εταιρικών πόρων μπορεί να συνεπάγεται ότι μέρος ή το σύνολό τους μπορεί να είναι εκπεστές από το φορολογητέο εταιρικό εισόδημα μεταγενέστερης περιόδου. Κατά συνέπεια, αυτό οδηγεί στην δημιουργία μιας αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης, δεδομένου ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας της υποχρέωσης που θα πρέπει να τακτοποιηθεί και της φορολογικής της βάσης. Συνεπώς, ένα μέρος της υποχρέωσης θα μπορεί να εκπεστεί κατά το προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος. Ομοίως, αν η λογιστική αξία ενός περιουσιακού στοιχείου είναι μικρότερη από τη φορολογική βάση του, η διαφορά δημιουργεί μία αναβαλλόμενη

¹³ Νεγκάκης, 2015

¹⁴ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 24

¹⁵ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 44

φορολογική απαίτηση από την άποψη του φόρου εισοδήματος, η οποία θα είναι ανακτήσιμη σε μελλοντικές περιόδους.

Αχρησιμοποίητες Φορολογικές Ζημίες και Πιστωτικοί Φόροι

Για τη μεταφορά των αχρησιμοποίητων φορολογικών ζημιών και πιστωτικών φόρων το Πρότυπο προβλέπει ότι θα πρέπει να καταχωρείται μία αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση, στην έκταση που αναμένεται ότι θα υπάρξει μελλοντικό φορολογητέο εισόδημα έναντι του οποίου οι αχρησιμοποίητες φορολογικές ζημίες και πιστωτικοί φόροι μπορεί να χρησιμοποιηθούν. Τα κριτήρια καταχώρησης των ανωτέρω είναι τα ίδια με αυτά των εκπεστέων προσωρινών διαφορών. Παρόλα αυτά, η ύπαρξη αχρησιμοποίητων φορολογικών ζημιών ερμηνεύεται ως ισχυρή ένδειξη περί της μη δημιουργίας μελλοντικού φορολογητέου εισοδήματος, πράγμα που συνεπάγεται την αναγκαιότητα επαρκούς αιτιολόγησης (από την πλευρά της επιχείρησης) περί των λόγων που οδηγούν στην καταχώρησή της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης¹⁶.

Επανεκτίμηση των μη Αναγνωρισμένων Αναβαλλόμενων Φορολογικών Περιουσιακών Στοιχείων

Η ολοκλήρωση κάθε διαχειριστικής περιόδου απαιτεί την επανεκτίμηση των ακαταχώρητων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και την καταχώρηση των προηγουμένως ακαταχώρητων αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων κατά την έκταση που είναι πιθανό ότι μελλοντικό φορολογητέο εισόδημα θα επιτρέψει την ανάκτηση της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης. Συνεπώς και σε αυτή την περίπτωση απαιτείται η επαρκής αιτιολόγηση των συνθηκών που θα οδηγήσουν στην δημιουργία αυτών των μελλοντικών φορολογητέων εισοδημάτων¹⁷.

Επενδύσεις σε Θυγατρικές, Υποκαταστήματα, Συγγενείς και Συμμετοχές σε Κοινοπραξίες

Προσωρινές διαφορές προκύπτουν όταν η λογιστική αξία των επενδύσεων στις θυγατρικές, υποκαταστήματα και συγγενείς ή τα δικαιώματα σε κοινοπραξίες καθίσταται διαφορετική από τη

¹⁶ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 34, 35

¹⁷ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 37

φορολογική βάση της επένδυσης ή του δικαιώματος. Τέτοιες διαφορές μπορεί να προκύπτουν σε ένα αριθμό διαφορετικών περιπτώσεων, για παράδειγμα: α) Ύπαρξη αδιανέμητων κερδών των θυγατρικών, υποκαταστημάτων, συγγενών και κοινοπραξιών, β) Μεταβολές στις τιμές συναλλάγματος όταν μία μητρική εταιρία και η θυγατρική της είναι εγκατεστημένες σε διαφορετικές χώρες και γ) Μία μείωση της λογιστικής αξίας μιας συμμετοχής σε μια συγγενή, στο ανακτήσιμο ποσό της¹⁸.

Προκειμένου μια επιχείρηση να καταχωρήσει μία αναβαλλόμενη φορολογική υποχρέωση για όλες τις φορολογητέες προσωρινές διαφορές που σχετίζονται με επενδύσεις σε θυγατρικές, υποκαταστήματα, συγγενείς και με δικαιώματα σε κοινοπραξίες, θα πρέπει να πληρούνται και οι δύο ακόλουθοι περιορισμοί: α) Η μητρική εταιρία, ο επενδυτής ή ο κοινοπρακτών να είναι σε θέση να ελέγξουν το χρονικό σημείο της αναστροφής της προσωρινής διαφοράς, και β) Να αναμένεται ότι η προσωρινή διαφορά δε θα αναστραφεί στο ορατό μέλλον¹⁹.

3.6 Αποτίμηση

Το Πρότυπο ορίζει ότι οι τρέχουσες φορολογικές υποχρεώσεις ή/και απαιτήσεις για την τρέχουσα και τις προηγούμενες περιόδους πρέπει να αποτιμώνται στο ποσό που αναμένεται να πληρωθεί στις φορολογικές αρχές (ή να ανακτηθεί από αυτές), με τη χρήση φορολογικών συντελεστών (και φορολογικών νόμων) που έχουν θεσπιστεί μέχρι και την ημερομηνία κατάρτισης του ισολογισμού. Από την άλλη όμως πλευρά, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις και υποχρεώσεις πρέπει να αποτιμώνται με τους φορολογικούς συντελεστές που αναμένονται να εφαρμοστούν στην περίοδο κατά την οποία θα τακτοποιηθεί η απαίτηση ή η υποχρέωση²⁰. Ο αξιόπιστος προσδιορισμός των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων σε προεξοφλητική βάση απαιτεί λεπτομερή προσδιορισμό του χρόνου της αναστροφής κάθε προσωρινής διαφοράς, κάτι που συνεπάγεται μια δύσκολη και περίπλοκη διαδικασία, σε ορισμένες περιπτώσεις. Τέλος, προβλέπεται ότι η λογιστική αξία μιας αναβαλλόμενης

¹⁸ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 38

¹⁹ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 39

²⁰ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 46, 47

φορολογικής απαίτησης πρέπει να επανεξετάζεται σε κάθε ημερομηνία σύνταξης του ισολογισμού.

3.7 Αναγνώριση Τρέχοντος και Αναβαλλόμενου Φόρου

Σύμφωνα με τα όσα ορίζει το Πρότυπο, η λογιστική απεικόνιση των τρεχουσών και αναβαλλόμενων φορολογικών επιδράσεων μιας συναλλαγής θα πρέπει να ακολουθεί τον τρόπο απεικόνισής της. Εάν η συναλλαγή αυτή αναγνωρίζεται στα αποτελέσματα, τότε εκεί θα πρέπει να απεικονιστούν και οι φορολογικές της επιδράσεις (το ίδιο ισχύει αντίστοιχα και για τα Ίδια Κεφάλαια).²¹

Καταχώρηση στα Αποτελέσματα

Ο τρέχων και ο αναβαλλόμενος φόρος θα πρέπει να καταχωρείται στα έσοδα ή στα έξοδα και να περιλαμβάνεται στο καθαρό κέρδος ή ζημία της περιόδου, πλην των συναλλαγών που δεν αναγνωρίζονται στα αποτελέσματα (δηλαδή αυτών που επιδρούν απευθείας στα Ίδια Κεφάλαια και στα λοιπά συνολικά εισοδήματα). Η αναγκαιότητα αναγνώρισης φορολογικών απαιτήσεων ή/και υποχρεώσεων γεννιέται εφόσον τα έσοδα ή τα έξοδα που πραγματοποιεί η επιχείρηση περιλαμβάνονταν στο λογιστικό αποτέλεσμα της τρέχουσας περιόδου αλλά επηρεάζουν το φορολογητέο εισόδημα μιας άλλης (μεταγενέστερης) περιόδου. Συνήθη παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων περιλαμβάνουν τα έσοδα από τόκους, τα δικαιώματα εκμετάλλευσης ή μερίσματα που εισπράττονται με καθυστέρηση και περιλαμβάνονται στο λογιστικό αποτέλεσμα με βάση τη περίοδο που αφορούν, σύμφωνα με το ΔΛΠ 18 "έσοδα", αλλά περιλαμβάνονται στο φορολογητέο εισόδημα (φορολογική ζημία) σε ταμιακή βάση και το κόστος άυλων περιουσιακών στοιχείων που έχει κεφαλαιοποιηθεί σύμφωνα με το ΔΛΠ 38 "άυλα περιουσιακά στοιχεία" και αποσβένεται στην κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων, αλλά είχε εκπεσθεί για φορολογικούς σκοπούς, όταν αναλήφθηκε²².

²¹ Νεγκάκης, 2015

²² Δ.Λ.Π. 12, παρ. 59

Τέλος, το Πρότυπο αναφέρει ότι η λογιστική αξία των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων μπορεί να μεταβάλλεται και αν ακόμη δεν υπάρχει μεταβολή στο ποσό των σχετικών προσωρινών διαφορών²³. Συνήθεις περιπτώσεις που μπορεί να οδηγήσουν στην ανωτέρω κατάσταση σχετίζονται με κάποια μεταβολή στους φορολογικούς συντελεστές ή φορολογικούς νόμους, με την επανεκτίμηση της ανακτησιμότητας των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων, ή ακόμα και την μεταβολή στον αναμενόμενο τρόπο της ανάκτησης ενός περιουσιακού στοιχείου. Ο προκύπτων αναβαλλόμενος φόρος καταχωρείται στην κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων, πλην κατά την έκταση που αφορά σε στοιχεία τα οποία προηγουμένως έχουν χρεωθεί ή πιστωθεί στα ίδια κεφάλαια.

Καταχώρηση εκτός των Αποτελεσμάτων

Σύμφωνα με τα όσα έχουν αναφερθεί προηγουμένως, ο τρέχων και ο αναβαλλόμενος φόρος θα πρέπει να χρεώνεται ή να πιστώνεται κατ' ευθείαν στα ίδια κεφάλαια, αν ο φόρος αφορά σε στοιχεία που έχουν πιστωθεί ή χρεωθεί απ' ευθείας στα ίδια κεφάλαια στην ίδια ή σε διαφορετική περίοδο²⁴. Παρόλα αυτά, υπάρχουν περιπτώσεις όπου μπορεί να είναι δύσκολο να προσδιοριστεί το ποσό του τρέχοντος και αναβαλλόμενου φόρου που αφορά σε στοιχεία που έχουν πιστωθεί ή χρεωθεί στα ίδια κεφάλαια, όπως για παράδειγμα²⁵ εάν υπάρχουν κλιμακωτοί συντελεστές φόρου εισοδήματος και είναι αδύνατο να προσδιοριστεί ο συντελεστής στον οποίο ένα συγκεκριμένο στοιχείο του φορολογητέου εισοδήματος (ή της φορολογικής ζημίας) έχει φορολογηθεί, ή αν μία μεταβολή στο συντελεστή φόρου ή άλλων φορολογικών κανόνων επηρεάζει μια αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση ή υποχρέωση που αφορά (στο σύνολο ή μερικώς) σε ένα στοιχείο που είχε προηγουμένως χρεωθεί ή πιστωθεί στα ίδια κεφάλαια ή ακόμα και εάν η επιχείρηση αποφασίζει να καταχωρήσει μία αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση ή εφεξής να μην την καταχωρήσει στο σύνολο της και η αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση αφορά (στο σύνολο ή μερικώς) σε στοιχείο που είχε προηγουμένως χρεωθεί ή πιστωθεί στα ίδια κεφάλαια. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο τρέχων και ο αναβαλλόμενος φόρος που σχετίζεται με στοιχεία πιστούμενα ή χρεούμενα στα ίδια κεφάλαια βασίζεται σε μία λογική αναλογική κατανομή του τρέχοντος και του αναβαλλόμενου

²³ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 60

²⁴ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 61

²⁵ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 63

φόρου της επιχείρησης, κατά τη φορολογική νομοθεσία που τη διέπει ή σε άλλη μέθοδο που επιτυγχάνει μία πιο ορθή κατανομή κατά τις περιστάσεις.

3.8 Αναβαλλόμενος Φόρος από Συνένωση Επιχειρήσεων

Σε μια συνένωση επιχειρήσεων, ο αποκτών μπορεί να θεωρεί πιθανή την ανάκτηση μελλοντικών αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που δεν είχαν αναγνωρισθεί πριν την πράξη της συνένωσης. Σε αυτή την περίπτωση, ο αποκτών θα πρέπει μεν να αναγνωρίσει μία αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση, αλλά δεν θα πρέπει να την συμπεριλάβει ως μέρος της λογιστικοποίησης της συνένωσης των επιχειρήσεων και, συνεπώς, δεν θα ληφθεί υπόψη για τον προσδιορισμό της υπεραξίας ή του ποσού οποιασδήποτε υπέρβασης της συμμετοχής του αποκτώντος στην καθαρή εύλογη αξία των αναγνωρίσιμων περιουσιακών στοιχείων, των υποχρεώσεων και των ενδεχόμενων υποχρεώσεων του αποκτώμενου πέραν του κόστους της συνένωσης²⁶.

3.9 Τρέχων και Αναβαλλόμενος Φόρος από Αμοιβές που Καθορίζονται από την Αξία των Μετοχών

Όσον αφορά τον προσδιορισμό του τρέχοντα και αναβαλλόμενου φόρου που σχετίζεται με αμοιβές που καθορίζονται από την αξία των μετοχών, υπάρχουν περιπτώσεις όπου μια επιχείρηση μπορεί να λάβει φορολογική έκπτωση που σχετίζεται με αμοιβές που καταβάλλονται υπό μορφή μετοχών, μετοχικών δικαιωμάτων προαίρεσης ή άλλων συμμετοχικών τίτλων της οντότητας. Το ποσό αυτής της έκπτωσης μπορεί να διαφέρει από τη σχετιζόμενη συνολική δαπάνη αμοιβών και μπορεί να ανακλύσει σε μεταγενέστερη λογιστική περίοδο.

Αν το ποσό που οι φορολογικές αρχές επιτρέπουν ως έκπτωση σε μελλοντικές περιόδους δεν είναι γνωστό κατά το τέλος της περιόδου, θα πρέπει να εκτιμηθεί, βάσει των διαθέσιμων πληροφοριών κατά το τέλος της περιόδου. Αν το ποσό της φορολογικής έκπτωσης (ή της εκτιμώμενης

²⁶ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 67

μελλοντικής φορολογικής έκπτωσης) υπερβαίνει το ποσό της σχετιζόμενης συνολικής δαπάνης απολαβών, αυτό υποδεικνύει ότι η φορολογική έκπτωση δεν σχετίζεται μόνο με δαπάνη απολαβών αλλά και με στοιχείο των ιδίων κεφαλαίων. Στην περίπτωση αυτή, το υπερβάλλον ποσό του σχετιζόμενου τρέχοντος ή αναβαλλόμενου φόρου θα πρέπει να αναγνωρίζεται απευθείας στα ίδια κεφάλαια²⁷.

3.10 Γνωστοποιήσεις

Όσον αφορά τις Γνωστοποιήσεις στις οποίες θα πρέπει να προβαίνει μια οικονομική οντότητα, οι οποίες σχετίζονται με την εφαρμογή του Δ.Λ.Π. 12, προβλέπονται τα εξής²⁸:

- Θα πρέπει να γίνεται ξεχωριστή γνωστοποίηση των σημαντικότερων ποσών των εξόδων και των εσόδων που σχετίζονται με τον φόρο εισοδήματος.
- Στο έξοδο (ή έσοδο) του φόρου εισοδήματος μπορεί να περιλαμβάνονται: α) Τρέχων φόρος έξοδο (έσοδο), β) Κάθε προσαρμογή καταχωρούμενη στη περίοδο για τρέχοντες φόρους προηγούμενων περιόδων, γ) Το ποσό του αναβαλλόμενου εξόδου, (εσόδου) φόρου που σχετίζεται με τη δημιουργία και αναστροφή των προσωρινών διαφορών, δ) Το ποσό του αναβαλλόμενου εξόδου (εσόδου) φόρου που σχετίζεται με μεταβολές στους φορολογικούς συντελεστές ή επιβολή νέων φόρων, ε) Το ποσό του οφέλους που προκύπτει από μη καταχωρηθείσα προηγουμένως φορολογική ζημία, πιστωτικό φόρο ή προσωρινή διαφορά προηγούμενης περιόδου, που χρησιμοποιείται για τη μείωση του τρέχοντος χρεωστικού φόρου και ζ) Το ποσό του οφέλους από μη καταχωρηθείσα προηγουμένως φορολογική ζημία, πιστωτικό φόρο ή προσωρινή διαφορά προηγούμενης περιόδου, που χρησιμοποιείται για τη μείωση του αναβαλλόμενου εξόδου φόρου.
- Το σύνολο του τρέχοντος και αναβαλλόμενου φόρου που αφορά σε στοιχεία που χρεώθηκαν ή πιστώθηκαν στα ίδια κεφάλαια.
- Το έξοδο (έσοδο) φόρου που αφορά σε έκτακτα κονδύλια που καταχωρήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου.

²⁷ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 68Α, 68Β, 68Γ

²⁸ Δ.Λ.Π. 12, παρ. 79 - 82

- Μια εξήγηση της σχέσης μεταξύ του εξόδου (εσόδου) φόρου και του λογιστικού αποτελέσματος.
- Μία εξήγηση των μεταβολών στον εφαρμοστέο συντελεστή ή συντελεστές, σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο.
- Το ποσό (και ημερομηνία λήξης, αν υπάρχει) των εκπεστέων προσωρινών διαφορών, αχρησιμοποίητων φορολογικών ζημιών και αχρησιμοποίητων πιστωτικών φόρων, για τους οποίους καμία αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση δεν καταχωρείται στον Ισολογισμό.
- Το συγκεντρωτικό ποσό των προσωρινών διαφορών που συνδέονται με επενδύσεις σε θυγατρικές, υποκαταστήματα, συγγενείς και με δικαιώματα σε κοινοπραξίες, για το οποίο δεν έχουν καταχωρηθεί αναβαλλόμενες φορολογικές υποχρεώσεις.

Τέλος, η επιχείρηση πρέπει να γνωστοποιεί το ποσό μιας αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης και τη φύση της απόδειξης που στηρίζει την καταχώρησή της, όταν:

- ❖ Η χρησιμοποίηση της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης εξαρτάται από μελλοντικά φορολογητέα κέρδη, επί πλέον των κερδών που ανακύπτουν από την αναστροφή υπαρχουσών φορολογητέων προσωρινών διαφορών και
- ❖ Η επιχείρηση υπέστη ζημία είτε στην τρέχουσα είτε σε προηγούμενη περίοδο, στην ίδια φορολογική δικαιοδοσία στην οποία προέκυψε η αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση.

3.11 Διερμηνεία ΜΕΔ-25

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στην ΜΕΔ-25, μια επιχείρηση μπορεί να φορολογηθεί διαφορετικά εφόσον κάποιες μεταβολές του φορολογικού καθεστώτος υπό το οποίο λειτουργεί επηρεάσουν τις φορολογικές τις απαιτήσεις ή υποχρεώσεις (αύξηση ή μείωσή τους). Οι μεταβολές του φορολογικού καθεστώτος υπό το οποίο δραστηριοποιείται μια οικονομική μονάδα δεν θα πρέπει να αυξομειώνουν τα ποσά που εμφανίζονται στα Ίδια Κεφάλαιά της. Οι υφιστάμενες (τρέχουσες), καθώς και οι αναβαλλόμενες φορολογικές επιπτώσεις που αποτελούν απόρροια των μεταβολών του φορολογικού καθεστώτος, θα πρέπει να εμφανίζονται στα αποτελέσματα της περιόδου (δηλαδή στα κέρδη ή τις ζημίες), εκτός αν οι επιδράσεις τους σχετίζονται με συναλλαγές και γεγονότα που καταλήγουν, στην ίδια ή σε διαφορετική περίοδο, σε μία άμεση πίστωση ή

χρέωση στο καταχωρημένο ποσό των ιδίων κεφαλαίων, οπότε και θα πρέπει να χρεώνονται ή να πιστώνονται άμεσα στα Ίδια Κεφάλαια.

3.12 Διαφορές Λογιστικού Χειρισμού των Φόρων μεταξύ Ε.Λ.Π. και Δ.Π.Χ.Α.

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρει ο Νεγκάκης (2015), η αναγνώριση της αναβαλλόμενης φορολογίας στην ελληνική πραγματικότητα, πραγματοποιήθηκε με την θέσπιση του Ν.4308/2014. Παρόλα αυτά, η χρησιμοποίηση των διατάξεων που σχετίζονται με την αναβαλλόμενη φορολογία υφίσταται προαιρετικά για τις ελληνικές επιχειρήσεις, σε αντίθεση με τα Δ.Π.Χ.Α. τα οποία προβλέπουν την υποχρεωτική τους εφαρμογή.

Πριν την εφαρμογή του Ν.4308/2014, ο Νεγκάκης (2015), αναφέρει ότι η έννοια της αναβαλλόμενης φορολογίας δεν υπήρχε στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο, κάτι που το καθιστούσε σημαντικά ελλιπές σε σύγκριση με τα Δ.Π.Χ.Α. όπου η εφαρμογή της αναβαλλόμενης φορολογίας οδηγούσε σε αποτύπωση ορθότερων λογιστικών και φορολογικών αποτελεσμάτων.

Η εφαρμογή του Ν.4308/2014 έφερε πιο κοντά την ελληνική και την παγκόσμια νομοθεσία ως προς την αντιμετώπιση των φόρων. Όσον αφορά την φορολόγηση των ομίλων - προτού την θέσπιση του νόμου - οι φόροι λογίζονταν σε ατομικό επίπεδο, κάτι που φυσικά άλλαξε μετά από την εφαρμογή του. Επιπλέον, οι φόροι παρουσιάζονταν σε ξεχωριστή κατάσταση (Κατάσταση Διάθεσης Κερδών), ενώ τώρα πλέον παρουσιάζονται στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων, καθώς και στην Κατάσταση Οικονομικής Θέσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΗΡΑΚΛΗΣ» ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται η επισκόπηση του ζητήματος περί της διαχείρισης των κόκκινων και μη εξυπηρετούμενων δανείων από τους βασικούς φορείς του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, μέσω της αξιοποίησης της κείμενης νομοθεσίας η οποία προσφέρει αφενός τις απαιτούμενες εγγυήσεις σε ότι αφορά την διαδικασία μεταβίβασής τους και αφετέρου την δυνατότητα μετασχηματισμού του οργανωτικού σχήματος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων προκειμένου να καταστούν περισσότερο θωρακισμένα έναντι των κινδύνων ρευστότητας που απορρέουν από αυτά τα επισφαλή χρηματοπιστωτικά στοιχεία.

Πιο συγκεκριμένα, θα γίνει λόγος για τα προγράμματα «Ηρακλής» (όπου πλέον έχει ψηφιστεί το πρόγραμμα «Ηρακλής 2» - ως η παράταση του αρχικού προγράμματος) και του μηχανισμού «Hive-Down». Σκοπός αμφοτέρων των ανωτέρω δράσεων είναι η ουσιαστική απεξάρτηση των ελληνικών συστημικών τραπεζών από τα κόκκινα δάνεια, καθώς και η διασφάλιση περί της μη μελλοντικής κατοχής αυτών (ή τουλάχιστον της δραστηκής τους μείωσης). Μέσα από την εξέταση, τόσο του υφιστάμενου ρυθμιστικού πλαισίου, όσο και των απόψεων των παραγόντων της αγοράς, αποσκοπούμε στην σύνδεση των εκτιμώμενων αποτελεσμάτων των δύο ανωτέρω προγραμμάτων με τις επιδράσεις τους στα αναβαλλόμενα φορολογικά αποτελέσματα των ελληνικών συστημικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Δεν αποτελεί μυστικό, άλλωστε, ότι το σενάριο χρησιμοποίησης της αναβαλλόμενης φορολογίας από πλευράς των ελληνικών συστημικών τραπεζών – ως μια απάντηση στις ζημιές που θα μπορούσαν να εμφανίσουν εξαιτίας του ύψους των μη εξυπηρετούμενων δανείων, καθώς και των μεταφερόμενων διαφορών (χρεωστικών) από το PSI – είναι κάτι που όχι μόνο θα εμπλέξει το ελληνικό δημόσιο στην προστασία του μετοχικού τους κεφαλαίου, αλλά παράλληλα αποτελεί και ένα «αγκάθι» που τις καθιστά λιγότερο ελκυστικές προς την προσέλκυση δυνητικών επενδυτών. Για τους λόγους αυτούς (αλλά και για άλλους που θα εξεταστούν ακολούθως) η συμμετοχή των ελληνικών τραπεζών στα δύο αυτά προγράμματα κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική.

4.1 Πρόγραμμα «Ηρακλής»

Προκειμένου να κατανοήσουμε τη σημασία των προγραμμάτων «Ηρακλής» και «Ηρακλής 2», απαιτείται η επεξήγηση του τι είναι και που αυτά αποσκοπούν. Σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στον σχετικό ιστότοπο του Ελληνικού Υπουργείου Οικονομικών, το πρόγραμμα «Ηρακλής» αποτέλεσε μια προσπάθεια εξυγίανσης της δυσμενούς κατάστασης που αντιμετώπιζαν οι ελληνικές τράπεζες, όσον αφορά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που είχαν (και έχουν ακόμα) στην κατοχή τους. Αναφέρεται, μάλιστα, χαρακτηριστικά, ότι κατά το καλοκαίρι του 2019, ένα στο δύο δάνεια (δηλαδή το 50% των δανείων) θεωρούνταν ως μη εξυπηρετούμενα, με το συνολικό ύψος αυτών να ξεπερνάει τα 75 δις ευρώ. Δεδομένης αυτής της κατάστασης, η οποία προκαλούσε έντονους κλυδωνισμούς στην γενικότερη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, η ελληνική κυβέρνηση – και σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή την έγκριση της οποίας έλαβε – προχώρησε στην θέσπιση ενός προγράμματος παροχής κρατικών εγγυήσεων σε τιτλοποιήσεις των ανωτέρων επισφαλών απαιτήσεων που ήταν στην κατοχή των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Ως εκ τούτου, το πρόγραμμα «Ηρακλής» ψηφίστηκε από την Ολομέλεια της Ελληνικής Βουλής, στις 12 Δεκεμβρίου 2019, με τον Ν. 4649/2019.

Στόχος του προγράμματος «Ηρακλής» ήταν να μειωθούν δραστικά τα κόκκινα δάνεια που είχαν στην κατοχή τους οι ελληνικές τράπεζες, κάτι το οποίο επετεύχθη σε σημαντικό βαθμό, ήδη από το πρώτο διάστημα της εφαρμογής του. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος και του Ελληνικού Υπουργείου Οικονομικών, τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατάφεραν να απαλλαγούν από μη εξυπηρετούμενα δάνεια ύψους, σχεδόν, 32 δις ευρώ κατά την πρώτη φάση της εφαρμογής του προγράμματος «Ηρακλής». Κατόπιν της επιτυχίας του προγράμματος, η Ελληνική Κυβέρνηση αποφάσισε την παράτασή του, ως μια προσπάθεια περαιτέρω ενίσχυσης της χρηματοοικονομικής ευρωστίας των ελληνικών τραπεζών, μια απόφαση που βρήκε εξίσου σύμφωνη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Απόρροια ήταν η θέσπιση του προγράμματος «Ηρακλής II», το οποίο και υπερψηφίστηκε από την Ολομέλεια της Ελληνικής Βουλής τον Ιούλιο του 2021 και αποτέλεσε, επί της ουσίας, την δεκαοχτάμηνη παράταση του ήδη επιτυχημένου προγράμματος «Ηρακλής».

Μέσω του «Ηρακλής II» η Ελληνική Κυβέρνηση φιλοδοξεί ότι θα υλοποιηθεί μια ακόμα πιο δραστική μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, τόσο αυτών που δεν είχαν τακτοποιηθεί κατά την πρώτη φάση εφαρμογής του προγράμματος, όσο και αυτών που προέκυψαν εξαιτίας των οικονομικών δυσχερειών που επέφερε η πρόσφατη παγκόσμια υγειονομική πανδημία. Στην σχεδιαζόμενη δεύτερη περίοδο του «Ηρακλής» στόχος είναι η περαιτέρω απομείωση περί τα 30 – 32 δις ευρώ κόκκινων δανείων, για τα οποία θα χορηγηθούν συνοδευτικά κρατικές εγγυήσεις 12 δις. ευρώ. Ο σκοπός είναι ήδη μέσα στο 2021 να επιτευχθεί η υποχώρηση του δείκτη των εξυπηρετούμενων δανείων σε μονοψήφιο ποσοστό και στα τέλη του 2022 το ποσοστό αυτό να έχει συγκλίνει με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, που είναι περί το 3%.

Παράλληλα με την εφαρμογή των προγραμμάτων «Ηρακλής» και «Ηρακλής II», η Ελληνική Κυβέρνηση δεσμεύτηκε στο ότι θα προχωρήσει στη δημιουργία ενός Κεντρικού Μητρώου Πιστώσεων (Central Credit Register) το οποίο είναι ένα πληροφοριακό σύστημα που παρέχει στοιχεία (ανωνυμοποιημένα) για τις οφειλές των πελατών των τραπεζών και ειδικότερα για τη θέση κινδύνου κάθε πελάτη έναντι του τραπεζικού συστήματος. Ο σκοπός αυτού του Μητρώου δεν περιορίζεται απλά στην άμεση και κεντρική πληροφόρηση περί της υφιστάμενης κατάστασης των οφειλών των πελατών των τραπεζικών ιδρυμάτων, αλλά αποσκοπεί στην παροχή μιας αντικειμενικής ενημέρωσης για την προστασία των ελληνικών τραπεζών έναντι της δημιουργίας μελλοντικών επισφαλών απαιτήσεων.

Πέραν της παροχής των ανωτέρω πληροφοριών, το εν λόγω Μητρώο παρέχει στοιχεία και για το ιστορικό των εξασφαλίσεων που δύναται να προσφέρουν οι πελάτες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ως προς το ύψος των δανειακών συμβάσεων που αναλαμβάνουν. Επιπλέον, σημειώνεται ότι το Μητρώο λειτουργεί με απόλυτο σεβασμό προς τα προσωπικά δεδομένα των δανειοληπτών, ενώ παράλληλα ενισχύει τη διαφάνεια και συντελεί στη βελτίωση της πιστωτικής ποιότητας του δανεισμού του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό τη σταθερότητά του. Από την άλλη πλευρά, το Υπουργείο Οικονομικών, θα μπορεί παράλληλα να αντλεί στατιστικά στοιχεία για τη χάραξη της δικής του πολιτικής στο χρηματοπιστωτικό τομέα.

Το πρόγραμμα «Ηρακλής» είναι ένα σχήμα παροχής κρατικής εγγύησης σε ομολογίες υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας (senior bonds) τιτλοποιημένων δανείων, έναντι προμήθειας που λαμβάνει το Δημόσιο, η οποία υπολογίζεται με όρους αγοράς. Συνοπτικά, το σχήμα βασίζεται στα εξής στοιχεία:

- ❖ Οι τράπεζες μεταβιβάζουν δάνεια μέσω τιτλοποίησης σε ένα όχημα ειδικού σκοπού (Special Purpose Vehicle – SPV).
- ❖ Το SPV εκδίδει ομολογίες υψηλής (senior), μεσαίας (mezzanine) και χαμηλής (junior) εξοφλητικής προτεραιότητας.
- ❖ Οι ομολογίες senior και mezzanine φέρουν κουπόνι (τοκομερίδιο) πληρωτέο στον κάτοχό τους.
- ❖ Η διαχείριση των τιτλοποιημένων δανείων ανατίθεται σε ανεξάρτητη από την τράπεζα εταιρεία διαχείρισης απαιτήσεων (Servicer).

Οι ομολογίες υψηλής προτεραιότητας, εφόσον αποκτήσουν πιστοληπτική αξιολόγηση τουλάχιστον BB-, λαμβάνουν έναντι προμήθειας που υπολογίζεται με όρους αγοράς, την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου και διακρατούνται αρχικά από τις τράπεζες με μηδενική στάθμιση κινδύνου, με δυνατότητα να πωληθούν σε τρίτους. Οι mezzanine και junior ομολογίες πωλούνται άμεσα σε ιδιώτες επενδυτές.

Μόλις πωληθεί σε θετική αξία το 50+1% των junior ομολογιών και επαρκές ποσοστό των mezzanine σε ιδιώτες επενδυτές, επέρχεται η λεγόμενη λογιστική αποαναγνώριση, δηλαδή τα δάνεια που τιτλοποιήθηκαν φεύγουν οριστικά από τον ισολογισμό της τράπεζας κι έτσι επέρχεται η μείωση των κόκκινων δανείων. Η διαχείριση των τιτλοποιημένων δανείων που έχουν μεταβιβαστεί από τις τράπεζες στον «Ηρακλή» μέσω SPVs γίνεται από ανεξάρτητους servicers, οι οποίοι αμείβονται μέσω των ανακτήσεων που επιτυγχάνουν, δηλαδή από την είσπραξη των οφειλών. Από τις εισπράξεις πληρώνεται μεταξύ άλλων και με προκαθορισμένη σειρά η προμήθεια του Δημοσίου και στη συνέχεια τα τοκομερίδια και το κεφάλαιο των ομολογιούχων των senior και mezzanine ομολογιών.

4.1.1 Ο Ρόλος του Ελληνικού Δημοσίου

Στην ιστοσελίδα του Ελληνικού Υπουργείου Οικονομικών γίνεται εκτενής αναφορά στον ρόλο και τη σημασία της συμμετοχής του Ελληνικού Δημοσίου στην επιτυχημένη έκβαση του προγράμματος «Ηρακλής». Υπογραμμίζεται ότι οι εγγυήσεις του προγράμματος «Ηρακλής» είναι από τις ασφαλέστερες εγγυήσεις που έχει χορηγήσει το Ελληνικό Δημόσιο διότι:

- ✓ Παρέχονται μόνο για τις senior ομολογίες, δηλαδή για το ασφαλέστερο τμήμα της τιτλοποίησης και έχουν αξιολογηθεί με πιστοληπτική διαβάθμιση τουλάχιστον BB- από έναν οργανισμό πιστοληπτικής αξιολόγησης, αναγνωρισμένο από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ).
- ✓ Η εγγύηση ενεργοποιείται μόνο μετά την πώληση σε θετική αξία του 50% + 1 των junior ομολογιών και, εφόσον έχουν εκδοθεί, ικανού αριθμού mezzanine ομολογιών της τιτλοποίησης σε ιδιώτες επενδυτές, ώστε να διασφαλίζεται πριν από τη χορήγηση της εγγύησης από το Ελληνικό Δημόσιο, η λογιστική αποαναγνώριση και η αποδοχή του σχήματος από την αγορά.
- ✓ Το Ελληνικό Δημόσιο εισπράττει αποζημίωση (προμήθεια) η οποία αντικατοπτρίζει τους κινδύνους που αναλαμβάνει ως Εγγυητής και υπολογίζεται με βάση την τιμή των συμβάσεων αντιστάθμισης πιστωτικού κινδύνου (credit default swap - CDS) της Ελληνικής Δημοκρατίας.
- ✓ Στις προμήθειες που πληρώνουν οι τράπεζες έχει κοστολογηθεί και το ενδεχόμενο κατάπτωσης της εγγύησης ώστε να διαφυλάσσεται προκαταβολικά το Ελληνικό Δημόσιο και ο Έλληνας φορολογούμενος.
- ✓ Τα χαρτοφυλάκια των τιτλοποιήσεων έχουν αξιολογηθεί από τους οίκους πιστωτικής αξιολόγησης, με το rating που έχουν λάβει σε δοκιμασία μακροπρόθεσμου ορίζοντα (10ετίας) και οι επενδυτές γνωρίζουν την ποιότητα των χαρτοφυλακίων που έχουν αγοράσει.

Για την παρακολούθηση των εγγυήσεων και των χρηματοροών της τιτλοποίησης απαιτήσεων, με στόχο τη διαπίστωση της ενδεχόμενης καθυστέρησης των εν γένει προβλεπόμενων καταβολών ή της ενδεχόμενης κατάπτωσης της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου στο πλαίσιο του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης, έχει συσταθεί στο Υπουργείο Οικονομικών Επιτροπή Παρακολούθησης (Monitoring Committee), με επικεφαλής τον Γενικό Διευθυντή του Οργανισμού Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους (ΟΔΔΗΧ). Τα μέλη της Επιτροπής αυτής είναι: α) Ο

Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Κρατικών Εγγυήσεων και Κινήσεων Κεφαλαίου της Γενικής Διεύθυνσης Θησαυροφυλακίου και Δημοσιονομικών Κανόνων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, β) Ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Χρηματοοικονομικής Πολιτικής της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών, γ) Δύο εκπρόσωποι της Τράπεζας της Ελλάδος με σκοπό τη βοήθεια σε εποπτικά και ρυθμιστικά θέματα τιτλοποιήσεων και ελέγχων, δ) Ένας εκπρόσωπος του Οργανισμού Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους και ε) Ένας εκπρόσωπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Για να αποφευχθεί η κατάπτωση της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου, προβλέπονται αυστηρές προϋποθέσεις για τη λειτουργία των Servicers, με ποινές από αναβολή της καταβολής της αμοιβής τους έως και την αντικατάστασή τους, στην περίπτωση που οι πραγματοποιηθείσες εισπράξεις υπολείπονται μέχρι συγκεκριμένο ποσοστό των στόχων διαχείρισης που προβλέπουν τα επιχειρηματικά πλάνα των τιτλοποιήσεων.

4.2 Συμμετοχή Συστημικών Τραπεζών στα Προγράμματα «Ηρακλής»

Όπως έχει ήδη αναφερθεί και ανωτέρω, η συμμετοχή των συστημικών ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στο πρόγραμμα «Ηρακλής», συνοδεύτηκε από τιτλοποιήσεις απαιτήσεων περί ενός σημαντικού ποσού μη εξυπηρετούμενων δανείων που είχαν στην κατοχή τους, ύψους σχεδόν 32 δις ευρώ. Πιο συγκεκριμένα:

- ❖ Η Alpha Bank συμμετείχε στο αρχικό πρόγραμμα με τιτλοποιήσεις απαιτήσεων που άγγιζαν τα 10,8 δις ευρώ, μέσω του πακέτου «Galaxy».
- ❖ Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος συμμετείχε με την τιτλοποίηση του πακέτου «Frontier I», ύψους 6,25 δις ευρώ.
- ❖ Η Eurobank συμμετείχε με τιτλοποιήσεις ύψους 7,5 δις ευρώ.
- ❖ Η Τράπεζα Πειραιώς συμμετείχε με τιτλοποιήσεις ύψους 6,8 δις ευρώ.

Εξίσου όμως μεγάλη φαίνεται να είναι και η συμμετοχή των ελληνικών τραπεζών και στο πρόγραμμα «Ηρακλής II», αφού ήδη οι τιτλοποιήσεις τριών εκ των τεσσάρων μεγαλύτερων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που κατατέθηκαν προς έγκριση για συμμετοχή στο πρόγραμμα ξεπερνάνε τα 9 δις ευρώ. Αναλυτικότερα:

- Η Τράπεζα Πειραιώς υπέβαλλε αίτηση για τιτλοποίηση δανείων, στις 05/08/2021, με την κωδική ονομασία «Sunrise II», συνολικής λογιστικής αξίας €2,6 δις., προκειμένου να δοθεί η εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου, σύμφωνα με τον Ν.4649/2019, στις ομολογίες υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας, αξίας €1,2 δις. Από την ανωτέρω τιτλοποίηση αναμένεται ότι τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (NPE) της τράπεζας πάνε από 9 δις. σε 6,5 δις. ευρώ και ο δείκτης NPEs από 23% σε 17% (EURO2day, 2021).
- Η Eurobank υπέβαλλε αίτηση για τιτλοποίηση δανείων με την κωδική ονομασία Mexico, λογιστικής αξίας 3,2 δις ευρώ (η ονομαστική αξία των μη εξυπηρετούμενων απαιτήσεων ανέρχεται στα 5,2 δις). Μαζί με τη διαχείριση των ανωτέρω απαιτήσεων παραχωρείται στον όμιλο doValue μέρος των ομολογιών μέσης και χαμηλής διαβάθμισης (mezzanine και junior notes), που θα εκδοθούν έναντι των τιτλοποιούμενων απαιτήσεων. Το εν λόγω δανειακό χαρτοφυλάκιο περιλαμβάνει απαιτήσεις, κυρίως, λιανικής τραπεζικής (85% δάνεια ιδιωτών και 15% μεγάλων επιχειρήσεων) (ΣοφοκλέουςIn, 2021). Σύμφωνα με τα όσα υποστηρίζει η ίδια η τράπεζα, η συναλλαγή αυτή δεν θα έχει σημαντική επίπτωση στα συνολικά εποπτικά κεφάλαιά της, ενώ θα χαμηλώσει τον δείκτη κόκκινων δανείων. Μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής ο δείκτης NPE αναμένεται να διαμορφωθεί στο 7,3%.
- Η Alpha Bank κατέθεσε αίτηση για ένταξη στο πρόγραμμα για την τιτλοποίηση δανείων με την κωδική ονομασία «COSMOS», συνολικής λογιστικής αξίας 3,4 δις. ευρώ, προκειμένου να δοθεί η εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου, σύμφωνα με τον Ν.4649/2019, στις ομολογίες υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας, αξίας 1,7 δις. ευρώ. Η τιτλοποίηση αυτή θα περιλαμβάνει ένα multi-asset χαρτοφυλάκιο με σχεδόν 60.000 δάνεια κάθε κατηγορίας (στεγαστικά, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, καταναλωτικά, επιχειρηματικά) (Banks.com.gr, 2021).
- Τέλος, όσον αφορά την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος αναμένεται να καταθέσει αίτηση για συμμετοχή στο πρόγραμμα για τιτλοποίηση δανείων με την κωδική ονομασία «Frontier II», ύψους, περίπου, 1,5 δις ευρώ (Σπυροπούλου, 2021). Μέσω των επιπρόσθετων αυτών τιτλοποιήσεων, αναμένεται ότι θα επιτευχθεί μια μείωση του δείκτη καθυστερήσεων σε μονοψήφιο ποσοστό και συγκεκριμένα κάτω του 6% μέχρι το 2022.

4.3 Μηχανισμός «Hive Down»

Ο μηχανισμός «Hive Down» αποτελεί ένα συνοδευτικό μέτρο που θεσπίστηκε παράλληλα με το πρόγραμμα «Ηρακλής» και έχει σκοπό τον ουσιαστικό μετασχηματισμό των τραπεζών προκειμένου να μειωθούν δραστικά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που έχουν στην κατοχή τους. Σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στην δημοσίευση της Μαλλιάρια (2020), η σημαντική μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων που αποσκοπούνταν να επιτευχθεί μέσω του προγράμματος «Ηρακλής» θα συνεπάγονταν την εμφάνιση μεγάλων ζημιών οι οποίες θα είχαν ως επακόλουθο την ενεργοποίηση των διατάξεων περί της αναβαλλόμενης φορολογίας (δηλαδή θα έπρεπε να αυξηθεί το μετοχικό τους κεφάλαιο ως αντιστάθμιση του κινδύνου ρευστότητας, κάτι το οποίο θα επέφερε δυνητικούς κλυδωνισμούς στην γενικότερή τους σταθερότητα). Μέσω του μηχανισμού του «Hive Down», ωστόσο, κάτι τέτοιο μπορεί να αποτραπεί, καθώς προτείνεται η απόσχιση των δραστηριοτήτων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Πιο συγκεκριμένα, οι τραπεζικές δραστηριότητες του ομίλου διαχωρίζονται και μεταβιβάζονται σε μια νέα θυγατρική εταιρία αυτού (της οποίας έχει κατά απόλυτο βαθμό την κυριότητα). Στην επιχείρηση αυτή μεταβιβάζεται η πλειονότητα των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού που είχε η μητρική τράπεζα του ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων έναντι του Ελληνικού Δημοσίου. Οι μη τραπεζικές δραστηριότητες διατηρούνται στη μητρική εταιρεία του ομίλου, η οποία μετατρέπεται πλέον σε μια χρηματοδοτική εταιρεία συμμετοχών (holding company), εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Αντικείμενο των εργασιών της χρηματοδοτικής αυτής, πλέον, εταιρίας θα είναι ο έλεγχος των δραστηριοτήτων και των περιουσιακών στοιχείων που σχετίζονται με τη στρατηγική για τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και την παροχή υπηρεσιών προς εταιρείες του ομίλου και τρίτους.

Η holding εταιρεία διακρατεί τους τίτλους μειωμένης εξασφάλισης (mezzanine και junior) από τις τιτλοποιήσεις μη εξυπηρετούμενων δανείων που θα μεταβιβαστούν μέσω του προγράμματος «Ηρακλής», ενώ από την άλλη πλευρά, η (νέα) θυγατρική εταιρία διακρατεί τους τίτλους υψηλής εξασφάλισης, οι οποίοι έχουν λάβει μηδενική στάθμιση κινδύνου στο ενεργητικό και προσμετρώνται στα εποπτικά κεφάλαια, καθώς και ένα μικρό ποσοστό των τίτλων μειωμένης εξασφάλισης (το ποσοστό των τίτλων αυτών έχει συμφωνηθεί στο 5%).

Με τον μηχανισμό αυτό, αναμένεται ότι οι ζημιές που θα προκύψουν από τις τιλοποιήσεις των κόκκινων δανείων που οι τράπεζες θα βγάλουν από τους ισολογισμούς τους και θα μεταβιβάσουν στο πρόγραμμα «Ηρακλής», θα χρεωθούν στις νυν holding εταιρίες συμμετοχών, κάτι που θα ανακουφίσει σημαντικά την χρηματοοικονομική εικόνα των νέων θυγατρικών εταιριών και παράλληλα θα αποτρέψει τις αυξήσεις κεφαλαίου υπέρ του Δημοσίου.

Θα πρέπει επίσης να διευκρινιστεί ότι όσον αφορά την θέση των μετόχων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, αυτή δεν πλήττεται από την ένταξη στον μηχανισμό του «Hive Down», δεδομένου πως ούτε η αξία αλλά ούτε και χρηματιστηριακή εικόνα των τραπεζών αλλοιώνεται μέσω όλης αυτής της διαδικασίας. Αναμένεται μάλιστα ότι αυτή η απόσχιση μπορεί ακόμα και να τονώσει τις δραστηριότητες των τραπεζικών ιδρυμάτων και να ενισχύσει την κερδοφορία τους. Επιπλέον, ο διαχωρισμός της διαχείρισης των κόκκινων δανείων και των αμιγώς τραπεζικών δραστηριοτήτων, εκτιμάται ότι θα βοηθήσει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στις παρεχόμενες υπηρεσίες τους προς την αγορά και να καταστούν έτσι, σύντομα, υγιείς και κερδοφόρες επιχειρήσεις.

4.4 Οι Απόψεις της Αγοράς και των Συμμετεχόντων

Ο σχολιασμός περί της εφαρμογής και της γενικότερης επιτυχίας του προγράμματος «Ηρακλής» και του μηχανισμού «Hive Down» δεν θα μπορούσε να λείπει από τις δημοσιεύσεις του ελληνικού ηλεκτρονικού τύπου. Αν και στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας δεν είναι δυνατό να αναφερθούμε εκτενώς σε όλα όσα έχουν γραφτεί, εντούτοις θα γίνει μια προσπάθεια συλλογής και παρουσίασης ορισμένων απόψεων που κρίνονται ενδιαφέρουσες και σημαντικές. Ξεκινώντας, θα πρέπει να γίνει, αρχικά, λόγος στα όσα έχει αναφέρει ο πρώην υφυπουργός Οικονομικών, κ. Ζαββός, αναφορικά με όλα τα ανωτέρω. Χαρακτηριστικός ήταν ο λόγος του όσον αφορά την επιτυχημένη εφαρμογή του προγράμματος «Ηρακλής», μετά και την υπερψήφιση της συνέχισής του (με το πρόγραμμα «Ηρακλής II», όπου ο υφυπουργός αναφέρθηκε στην γενικότερη ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής εικόνας ολόκληρης της χώρας – ως αποτέλεσμα του εν λόγω προγράμματος – η οποία διαφαίνεται μέσω τριών βασικών σημείων (Capital, 2021):

- ✓ Από το γεγονός ότι μειώνονται δραστικά και σταθερά τα κόκκινα δάνεια που ήταν ένα από τα οξύτερα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας.
- ✓ Από την εμπιστοσύνη των διεθνών αγορών οι οποίες έριξαν το κόστος άντλησης χρηματοδότησης και οι ελληνικές τράπεζες, έχουν πρόσβαση στη ρευστότητα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.
- ✓ Από το γεγονός της σημαντικής αύξησης των τραπεζικών καταθέσεων.

Ένα ακόμα όμως θετικό στοιχείο του προγράμματος «Ηρακλής», σύμφωνα με τον κ. Ζαββό, είναι και αυτό της μεγαλύτερης επερχόμενης στήριξης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων από τις ίδιες τις τράπεζες, οι οποίες πλέον θα έχουν την δυνατότητα να εστιάσουν τις δραστηριότητές τους στην παροχή χρηματοδότησης και ποιοτικών υπηρεσιών προς το καταναλωτικό κοινό, δίχως να αναλώνονται στην διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, όπως ίσχυε μέχρι πρότινος. Η απαγκίστρωση από σχεδόν 65 δις ευρώ κόκκινων δανείων θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη όλων προς το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και θα οδηγήσει, σύμφωνα με τον υφυπουργό, σε μια ουσιαστική αναβάθμιση της λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (enikonomia, 2021).

Δύο χρόνια νωρίτερα – και πιο συγκεκριμένα λίγο πριν την εφαρμογή του προγράμματος «Ηρακλής» - ο επικεφαλής του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, Κλάους Ρέγκλινγκ, ερωτηθείς σε συνέντευξη Τύπου στο Λουξεμβούργο σχετικά με την απόφαση της ΕΕ για το σχέδιο «Ηρακλής» της ελληνικής κυβέρνησης, επισήμανε ότι η διαδικασία μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ελλάδα πρέπει να προχωρήσει όσο το δυνατό πιο γρήγορα, αναδεικνύοντας έτσι την σημασία της επιτυχημένης εφαρμογής της εν λόγω δράσης. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο κ. Ρέγκλινγκ, το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ελλάδα είναι το υψηλότερο της Ευρώπης, κάτι που δημιουργεί μια έντονα προβληματική εικόνα και παρεμποδίζει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να ανακάμψουν ουσιαστικά.

Σε παράλληλο μήκος κύματος κινούνταν και ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδας, κ. Στουρνάρας, ο οποίος υπογράμμισε την σημασία της άμεσης υλοποίησης του προγράμματος «Ηρακλής», καθώς το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων ανέρχονταν (το 2019), στο 43,6% του συνόλου των δανείων που τα τραπεζικά ιδρύματα είχαν στην κατοχή τους. Αν και έγιναν φιλότιμες προσπάθειες κατά τα προηγούμενα έτη για την μείωση αυτού του ποσοστού, εντούτοις το πρόβλημα ήταν βαθύ και έχρηζε δραστηρικής αντιμετώπισης (In.gr).

Επιστρέφοντας στο καλοκαίρι του 2021 και στην ψήφιση της συνέχισης του προγράμματος «Ηρακλής», η απόφαση αυτή χαιρετίστηκε ιδιαίτερα θετικά από όλα τα συστημικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τα οποία αναγνώρισαν την σημασία του αλλά και τη συνεισφορά του τόσο στην εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος και στην απομείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, όσο και στην στήριξη υπερχρεωμένων νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Αντίστοιχη ήταν και η άποψη του εκπροσώπου της Τράπεζας της Ελλάδος, κ. Στύρου Παντελιά, ο οποίος υπογράμμισε, ωστόσο, ότι αυτή η δράση δεν μπορεί να εξασφαλίσει μια οριστική λύση για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί, ουσιαστικά, το πρόβλημα αυτό, θα πρέπει να τονωθεί η πιστωτική ρευστότητα των τραπεζών και ένα μεγάλο μέρος της να διοχετευτεί προς τις μικρές επιχειρήσεις και τους ιδιώτες (Capital, 2021).

Δεν είναι, ωστόσο, λίγοι όσοι υποστηρίζουν την άποψη ότι οι τιτλοποιήσεις των μη εξυπηρετούμενων δανείων που προωθήθηκαν μέσω του προγράμματος «Ηρακλής» αποτέλεσαν, επί της ουσίας, μια «κεκαλυμμένη ανακεφαλαιοποίηση» για τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα και αυτό διότι δίχως την συμβολή του εν λόγω προγράμματος, θα ήταν υποχρεωμένα να εμφανίσουν πρόσθετες προβλέψεις για ζημίες ύψους περί των 5 δις ευρώ, κάτι που θα επιβάρυνε, κατά πολύ, την χρηματοοικονομική τους εικόνα και θέση και θα προκαλούσε ισχυρές διαταραχές στην σταθερότητά τους. Εάν στην παραπάνω πρόβλεψη προστεθούν και οι εκτιμώμενες ζημίες που προήλθαν από τις οικονομικές απώλειες που προκλήθηκαν εξαιτίας της υγειονομικής κρίσης, θα γίνονταν λόγος για ζημίες σχεδόν 10 δις ευρώ – κάτι που την δεδομένη στιγμή οι ελληνικές τράπεζες θα ήταν πολύ δύσκολο να επωμιστούν (Banking News, 2021).

Τέλος, η Eurostat πιέζει ήδη την ελληνική κυβέρνηση στο να συμπεριλάβει στο δημόσιο χρέος τις κρατικές εγγυήσεις για τις τιτλοποιήσεις των μη εξυπηρετούμενων δανείων, κάτι που δυσχεραίνει σημαντικά την θέση της Ελλάδας. Ο λόγος που η Eurostat εγκραλεί την ελληνική πλευρά σε αυτή την ενέργεια είναι διότι υπάρχουν σοβαρές αιτιάσεις σε δυο πεδία που σχετίζονται με τα υφιστάμενα αιτήματα τιτλοποιήσεων που κατατέθηκαν στην πρώτη φάση του προγράμματος «Ηρακλής». Πρώτον, το κατά πόσο ήταν επαρκής η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στις συναλλαγές (ειδικά της συναλλαγής του πακέτου Cairo) - θεωρώντας ότι είναι πολύ μικρή η ιδιωτική συμμετοχή, και δεύτερον, το κατά πόσο εξασφαλίζεται η απόδοση των τιτλοποιήσεων, δηλαδή οι ανακτήσεις δανείων, που υστερούν σε σχέση με τους στόχους που έχουν αρχικά τεθεί. Εάν κάτι τέτοιο υλοποιηθεί από πλευράς της ελληνικής κυβέρνησης, τότε θα πρέπει να

συμπεριληφθούν στο δημόσιο χρέος συνολικές εγγυήσεις ύψους 23 δις ευρώ, κάτι που θα εκτόξευε σημαντικά το ελληνικό χρέος και θα είχε ισχυρό αντίκτυπο στην αξιολόγηση της σταθερότητας της ελληνικής οικονομίας από τους διεθνείς πιστοληπτικούς οίκους (Παπαδογιάννης, 2021).

Τέλος, το ελληνικό Υπουργείο Οικονομικών αναγνωρίζει την θετική συνεισφορά του προγράμματος «Ηρακλής», αναφέροντας ότι:

- Αποτελεί μια συστημική λύση για τη μείωση των κόκκινων δανείων του τραπεζικού συστήματος.
- Ο μηχανισμός του προγράμματος συστάθηκε και εφαρμόστηκε ταχύτατα, αποτελεσματικά και με σταθερότητα.
- Το πρόγραμμα εξυγιαίνει τους ισολογισμούς των τραπεζών, αυξάνει την κερδοφορία τους και τους παρέχει έτσι τη δυνατότητα να ανακτήσουν τον πραγματικό τους ρόλο, που είναι η χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας και η ενίσχυση της ανάκαμψης.
- Ο «Ηρακλής» αποτελεί λύση της αγοράς, καθώς αντλεί τους πόρους από τους επενδυτές και δεν επιβαρύνει τον Έλληνα φορολογούμενο. Ο «Ηρακλής» είναι επίσης φιλικός προς τους επενδυτές, καθώς χαρακτηρίζεται από διαφάνεια και επιτρέπει την ταχύτητα των συναλλαγών.
- Η τιτλοποίηση των κόκκινων δανείων προσφέρει ένα ελκυστικό ομόλογο για τους επενδυτές, ιδιαίτερα σε περίοδο αρνητικών επιτοκίων. Ο «Ηρακλής» επιφέρει πολλαπλασιαστικές θετικές επιπτώσεις, εμβαθύνοντας την δευτερογενή αγορά μη εξυπηρετούμενων δανείων και δημιουργώντας τεράστιες επενδυτικές ευκαιρίες σε μια διεθνή αγορά που αναζητεί αποδόσεις. Αποτελεί, δηλαδή, ένα ακόμη σημαντικό εργαλείο προσέλκυσης των ξένων επενδυτών στην ελληνική αγορά.
- Ο «Ηρακλής» θα λειτουργήσει ευεργετικά τόσο για την κεφαλαιαγορά, όσο και για την αγορά ακινήτων. Οι προοπτικές και των δύο αυτών αγορών που συνδέονται με την αγορά των κόκκινων δανείων, αναμένονται ανοδικές, καθώς αμφίδρομα, θα αυξάνεται η υπεραξία από τα χαρτοφυλάκια των κόκκινων δανείων.

4.5 Αναβαλλόμενες Φορολογικές Απαιτήσεις των Τραπεζών

Ένα από τα βασικά συμπεράσματα που μπορεί να καταλήξει κανείς επισκοπώντας την αρθρογραφία περί των προγραμμάτων «Ηρακλής» και «Hive Down», είναι ότι βασικός τους στόχος καθίσταται η ενίσχυση της χρηματοοικονομικής εικόνας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τόσο μέσω της απόσχισης των (υγείων) τραπεζικών τους δραστηριοτήτων από την τακτοποίηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, όσο και μέσω της μείωσης της αναγκαιότητας για διακράτηση κεφαλαίων με σκοπό να αντισταθμίσουν μελλοντικές (άμεσες) ζημίες εξαιτίας των κόκκινων δανείων που έχουν στην κατοχή τους (καθώς και των δυνητικών που θα αποκτήσουν).

Το πιο κρίσιμο στοιχείο, μεταξύ των δύο, είναι – ίσως – το δεύτερο και αυτό διότι κερδήθηκε πολύτιμο έδαφος έναντι των ενδεχόμενων αιτιάσεων των τραπεζικών ιδρυμάτων αναφορικά με την δυνητική ενεργοποίηση των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν έναντι του ελληνικού δημοσίου (οι οποίες με την σειρά τους προέρχονται από το υποχρεωτικό κούρεμα των ομολόγων που είχαν στην κατοχή τους πριν, σχεδόν, δέκα χρόνια – το γνωστό σε όλους PSI). Κάτι τέτοιο όχι μόνο θα οδηγούσε στην αναγκαιότητα για κεφαλαιοποίηση των ελληνικών συστημικών τραπεζών, αλλά θα προκαλούσε και έντονους κλυδωνισμούς στην γενικότερη τους εικόνας προς τις αγορές, κάτι που εξυπακούεται ότι έπρεπε να αποφευχθεί πάση θυσία.

Από την άλλη όμως πλευρά, η συνολική επιτυχία του προγράμματος «Ηρακλής» δεν είναι εξασφαλισμένη. Με άλλα λόγια, οι τιτλοποιήσεις απαιτήσεων, αλλά και η απόσχιση των αμιγώς τραπεζικών δραστηριοτήτων των ιδρυμάτων δεν εγγυάται τον γενικότερο εξορθολογισμό τους. Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενη υποπαράγραφο, μπορεί να μην τα κόκκινα δάνεια μπορεί να έχουν «βγεί» από τους ισολογισμούς των τραπεζών, με αποτέλεσμα να μειωθεί το ποσοστό τους επί των ενήμερων δανείων, ωστόσο το χρέος αυτό δεν εξαφανίζεται. Απεναντίας, αυτό το χρέος καλούνται να το διαχειριστούν οι εταιρείες διαχείρισης κόκκινων δανείων (servicers) και μάλιστα όσο πιο αποτελεσματικά γίνεται – αφενός για την άμεση και οριστική απομάκρυνσή του και αφετέρου για την όσο το δυνατόν καταγραφή μικρότερων απωλειών.

Μεταξύ άλλων, στις επιμέρους ρυθμίσεις που προβλέπονται στο πρόγραμμα «Ηρακλής» υπάρχει μνεία για μια σειρά εργαλείων που μπορούν να αξιοποιηθούν για τον σκοπό αυτό, όπως η αξιοποίηση του Εξωδικαστικού Μηχανισμού Ρύθμισης Οφειλών και των διατάξεων του νόμου περί ρύθμισης οφειλών και παροχής δεύτερης ευκαιρίας. Είναι σημαντικό οι εταιρείες διαχείρισης να προσφέρουν βιώσιμες λύσεις ρύθμισης σε πιστούχους ή πιο αποτελεσματική διαχείριση του ενεχύρου (όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο) (forin, 2021).

Επιστρέφοντας στο θέμα της αναβαλλόμενης φορολογίας, ήδη από τις αρχές του έτους (2021), ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος έχει απευθύνει συστάσεις προς την κυβέρνηση και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στο να βρεθεί άμεσα λύση για την αντιμετώπιση του προβλήματος των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων, καθώς μετά την υλοποίηση των τιτλοποιήσεων που σχεδιάζονται στο πλαίσιο του «Ηρακλή» η αναβαλλόμενη φορολογία θα αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο μέρος των ιδίων κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών.

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρει η «Καθημερινή» (2021), σε σχετική της δημοσίευση, οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις με βάση τα στοιχεία του 2020 ανέρχονται σε 14,7 δισ. ευρώ σε σύνολο ιδίων κεφαλαίων 22,8 δισ. ευρώ και αντιπροσωπεύουν ποσοστό από 54% έως και 75% των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών. Το ποσοστό μάλιστα αυτό αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω εφόσον οι τράπεζες προχωρήσουν σε νέες τιτλοποιήσεις στο πλαίσιο του «Ηρακλή II», καθιστώντας την προοπτική απόσβεσης του με μελλοντικά κέρδη ακόμη πιο δύσκολη.

Αυτές οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις δεν είναι άμεσα καταβεβλημένο κεφάλαιο, αλλά αποτελούν μια δέσμευση του ελληνικού δημοσίου να τις καταβάλει άμεσα ή έμμεσα (με τη μη καταβολή φόρου από τις τράπεζες) και υπολογίζεται στα εποπτικά κεφάλαια των τραπεζών. Η αναβαλλόμενη φορολογική απαίτηση προκύπτει με βάση τη ζημία που προέκυψε το 2012 λόγω του PSI και η οποία προβλέπεται να αποσβεστεί σε 30 χρόνια, καθώς και τις ζημίες που εγγράφουν οι τράπεζες λόγω τιτλοποιήσεων στο πλαίσιο της εξυγίανσης από τα κόκκινα δάνεια και οι οποίες αποσβένονται σε ορίζοντα 20ετίας. Στις ήδη υπάρχουσες αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις θα πρέπει, ωστόσο, να συνυπολογιστούν και αυτές που θα δημιουργηθούν εξαιτίας των νέων μη εξυπηρετούμενων δανείων, καθώς και των ενδεχόμενων ζημιών που θα προκύψουν εξαιτίας των οικονομικών δυσχερειών της πρόσφατης υγειονομικής κρίσης.

Ενδεικτικά, παρατίθεται ο κάτωθι συγκεντρωτικός πίνακας με τα κεφάλαια των ελληνικών συστημικών τραπεζών, καθώς και τις αναβαλλόμενες φορολογικές τους απαιτήσεις για το 2020.

	Alpha Bank *	Eurobank	Εθνική Τράπεζα	Τράπεζα Πειραιώς*
Κεφάλαιο κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET 1) (δισ. ευρώ)	5,58	5,59	5,75	5,93
Δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET 1) %	14,3%	13,9%	15,7%	13,8%
Αναβαλλόμενες φορολογικές πιστώσεις (DTC) (δισ. ευρώ)	3,03	3,70	4,30	3,70
Αναβαλλόμενες φορολογικές πιστώσεις ως προς το κεφάλαιο κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 (CET 1) %	54%	66%	75%	62%
Ομόλογο μειωμένης εξασφάλισης (Tier 2) (δισ. ευρώ)	1,0	0,95**	0,40	0,90
Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (%)	16,9%	16,3%	16,7%	15,8%

* Με ημερομηνία 31/12/20, αναμορφωμένα για α. την επίπτωση του Galaxy στην Alpha Bank και την έκδοση 500 εκατ. Tier II β. τη μετατροπή του Coco στην Τράπεζα Πειραιώς. ** Υπέρ του ελληνικού Δημοσίου.

Πηγή: Καθημερινή, 2021

Παρά ταύτα, θα πρέπει όμως να γίνει λόγος και στα άμεσα αντανακλαστικά της κυβέρνησης στην ανωτέρω έκκληση του Διοικητή της ΤτΕ, αφού ήδη εντός του καλοκαιριού του 2021 ξεκίνησε τις ενέργειες – έχοντας, φυσικά, την σύμφωνη γνώμη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας - για την μετατροπή του νόμου 4172/2013 – και πιο συγκεκριμένα του άρθρου 27 αυτού - σχετικά με τη μεταφορά ζημιών και αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων που προκύπτουν από χρεωστικές διαφορές, έτσι ώστε να δοθεί μια γενναία λύση στο θέμα του αναβαλλόμενου φόρου και του κινδύνου ενεργοποίησής του σε περίπτωση ενδεχόμενων ζημιών από τις τράπεζες τα επόμενα χρόνια, εξαιτίας της περαιτέρω δραστηκής απομείωσης των κόκκινων δανείων ή εξαιτίας των επιπτώσεων από την πανδημική κρίση (Capital, 2021). Ο εν λόγω νόμος ψηφίστηκε και αποτελεί πλέον την ανάσα που επιζητούσαν όλοι στο ζήτημα περί της αντιμετώπισης των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων των ελληνικών τραπεζών.

Η κίνηση αυτή έδωσε στις τράπεζες τη δυνατότητα να προχωρήσουν στην πλήρη απομάκρυνση των μη εξυπηρετούμενων δανείων που είχαν (και ακόμα έχουν) στην κατοχή τους, δίχως να κινδυνεύουν να ενεργοποιήσουν τυχόν αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις (από τις ζημίες που ενδεχομένως να καταγράψουν, κάτι που θα οδηγούσε σε δραστηκή απομείωση των εποπτικών τους κεφαλαίων) κατά του ελληνικού δημοσίου και να το καταστήσουν συμμετόχο στο κεφάλαιό τους. Δεδομένης αυτής της νομοθετικής παρέμβασης, αίρονται πλέον οι όποιες αμφιβολίες περί της επιτυχημένης ολικής εφαρμογής του προγράμματος «Ηρακλής», καθώς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν την δυνατότητα να μεταφέρουν – και να συμψηφίσουν – τυχόν ζημιογόνα αποτελέσματα (χρεωστικές διαφορές) σε επόμενες χρήσεις. Με άλλα λόγια οι τράπεζες έχουν πλέον τη δυνατότητα μετακύλισης τυχόν μη συμψηφισθέντων ποσών χρεωστικών διαφορών, λόγω μη επάρκειας φορολογικών κερδών σε μία χρήση, σε επόμενο φορολογικό έτος στο οποίο θα υπάρχει επάρκεια φορολογικών κερδών.

Συνεπώς, ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια για την επιτυχημένη εφαρμογή του «Ηρακλή» αποτελεί πλέον παρελθόν, με τις ελληνικές τράπεζες να μπορούν πλέον να επιταχύνουν τις ενέργειές τους περί της μείωσης των κόκκινων δανείων που έχουν στην κατοχή τους. Εκτιμάται μάλιστα ότι αυτή η κίνηση θα τις καταστήσει πολύ περισσότερο ελκυστικές επενδυτικά και θα δώσει την απαιτούμενη ώθηση για την δραστηκή επανεκκίνηση των κερδοφόρων τους εργασιών, ενώ παράλληλα θα τους επιτρέψει να διοχετεύσουν πιο άμεσα χρήμα στην αγορά.

4.6 Ευρωπαϊκές Τράπεζες και Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια

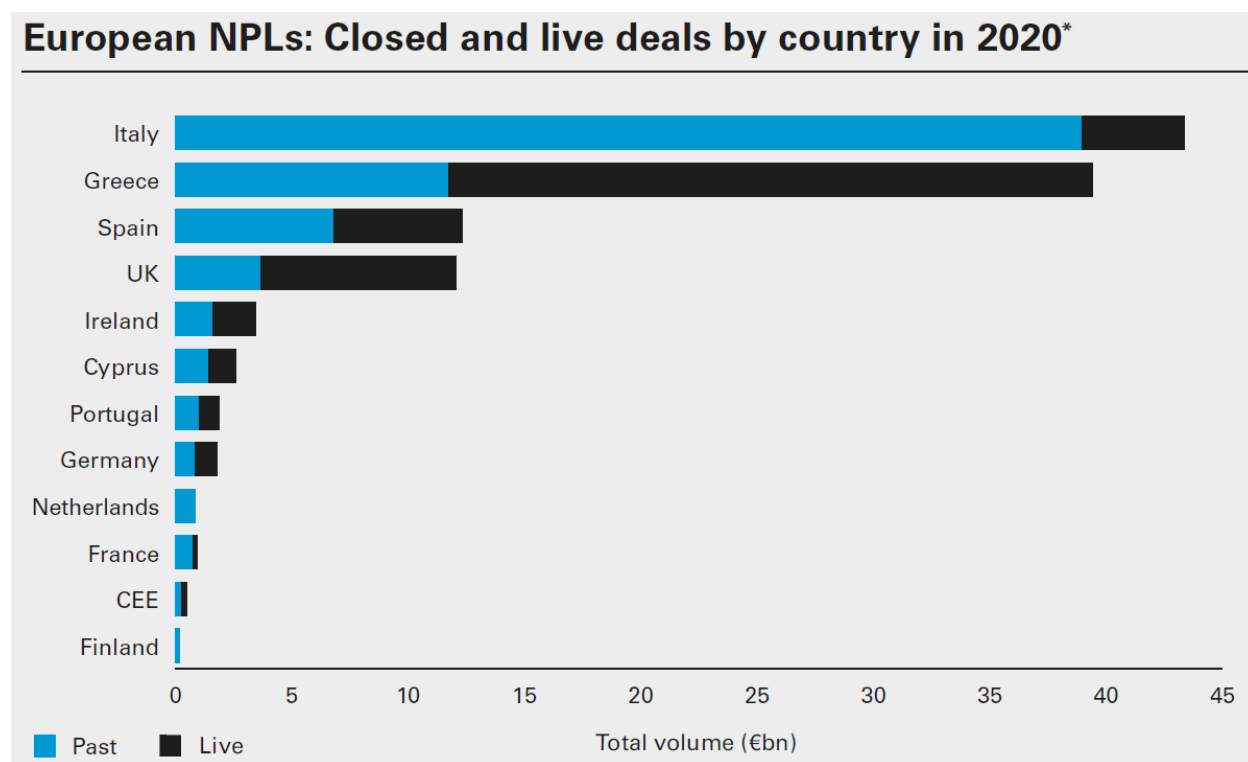
Το ζήτημα της διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι κάτι που απασχολεί, εδώ και καιρό, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, καθώς οι τράπεζες πολλών Ευρωπαϊκών χωρών αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα δεδομένου ότι έχουν στην κατοχή τους μεγάλο πλήθος αυτών. Χώρες όπως η Ιταλία και η Ελλάδα πρωτοστατούν, ενώ και οι Ισπανικές τράπεζες αντιμετωπίζουν εξίσου σημαντικά προβλήματα. Η ΕΚΤ, σε μια προσπάθεια επίβλεψης και αντιμετώπισης αυτού του θέματος, έχει συστήσει έναν μηχανισμό παρακολούθησης της πορείας των μη εξυπηρετούμενων δανείων των τραπεζών των ευρωπαϊκών χωρών. Ως εκ τούτου, οι εποπτικές αρχές της ΕΚΤ παρακολουθούν στενά το επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων και ελέγχουν εάν οι τράπεζες διαχειρίζονται επαρκώς την επικινδυνότητα των δανείων τους και εάν διαθέτουν κατάλληλες στρατηγικές, δομές διακυβέρνησης και διαδικασίες σχετικά με αυτά.

Πέραν της πληθώρας των προκλήσεων που καλούνται να διαχειριστούν οι ευρωπαϊκές τράπεζες, τα νέα προβλήματα που δημιουργήθηκαν εξαιτίας των επιπτώσεων της πανδημικής κρίσης οδήγησαν στην λήψη επιπρόσθετων μέτρων προς την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Με γνώμονα την επιτυχημένη εφαρμογή της δράσης των τιτλοποιήσεων των μη εξυπηρετούμενων δανείων που εφαρμόστηκε πριν μερικά χρόνια στην Ιταλία, η ελληνική κυβέρνηση – σε συνεργασία με την ΕΚΤ – εφάρμοσε μια αντίστοιχη δέσμη μέτρων με σκοπό την ανακούφιση των τραπεζικών ιδρυμάτων από το μεγάλο όγκο των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Παρόλα αυτά, αξίζει να σημειωθεί ότι τα κόκκινα δάνεια έχουν μειωθεί ανά την Ευρωπαϊκή Ένωση κατά 44% ή 517 δισ. ευρώ από τα τέλη του 2014. Το 65% της μείωσης αυτής επιτεύχθηκε από τις τράπεζες της Ισπανίας, της Ιταλίας, της Ελλάδας και της Πορτογαλίας.

Οι χώρες του Νότου εξακολουθούν να εμφανίζουν ποσοστά κόκκινων δανείων πολύ υψηλότερα από το μέσο όρο των ευρωπαϊκών τραπεζών, που έχει συρρικνωθεί στο 3,2%. Η πρόοδος στην Ελλάδα ήταν μάλιστα βραδύτερη από ότι σε άλλες χώρες δεδομένου και του εξαιρετικά μεγάλου όγκου μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων. Ελληνικές, ιταλικές και πορτογαλικές τράπεζες βαρύνονται με το 37% του συνόλου των κόκκινων δανείων στην Ευρώπη, την ώρα που το

συνολικό χαρτοφυλάκιο των δανείων τους αντιστοιχεί μόλις στο 10% του ευρωπαϊκού. Δεν είναι βεβαίως καθόλου τυχαίο ότι πρόκειται για οικονομίες που βρέθηκαν στο επίκεντρο της χρηματοπιστωτικής κρίσης και κρίσης χρέους.

Στην Ισπανία και στην Πορτογαλία η αντιμετώπιση του προβλήματος προχώρησε κυρίως με διαγραφές, οργανικές ανακτήσεις και εγγυήσεις. Στην Ιρλανδία με ανακτήσεις, διακανονισμούς και πιο πρόσφατα πωλήσεις. Στην Ιταλία από την άλλη επελέγη η τιτλοποίησή τους στη βάση ενός σχήματος εγγυήσεων, ενώ συμπληρωματικά λειτούργησαν και οι πωλήσεις.

Πηγή: Debtwire NPL Database

Σε κάθε περίπτωση, το πρόβλημα της διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων που έχουν στην κατοχή τους οι ευρωπαϊκές τράπεζες είναι ακόμα υπαρκτό και θα συνεχίσει να ταλαιπωρεί τους αρμόδιους ρυθμιστικούς φορείς της ΕΚΤ, καθώς και των ίδιων των χωρών της ΕΕ. Αν και έχουν γίνει ήδη αρκετά και συντεταγμένα βήματα, εντούτοις απαιτούνται πολύ πιο δραστικές

ενέργειες προκειμένου οι ευρωπαϊκές τράπεζες – και ειδικά των χωρών του ευρωπαϊκού νότου – να καταστούν ξανά υγιείς και ανταγωνιστικές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι διατάξεις που σχετίζονται με την αναβαλλόμενη φορολογία, καθώς και ο χειρισμός αυτής αποτέλεσαν το θέμα της παρούσας εργασίας. Προκειμένου να διερευνηθούν τυχόν συσχετισμοί μεταξύ των αναβαλλόμενων φορολογικών υποχρεώσεων και απαιτήσεων και της διαχείρισης των εταιρικών κερδών, επισκοπήθηκε η πιο πρόσφατη βιβλιογραφία επί του θέματος. Η πλειοψηφία των επιστημονικών δημοσιεύσεων που μελετήθηκαν φαίνεται να υποστηρίζει την ύπαρξη των ανωτέρω συσχετισμών, ενώ αρκετοί εντοπίζουν συσχετίσεις και με άλλους παράγοντες, όπως η διάρθρωση του εταιρικού κεφαλαίου των επιχειρήσεων, ο γενικότερός τους φορολογικός σχεδιασμός, η προσέλκυση κεφαλαίων, αλλά και τα φαινόμενα φοροαποφυγής. Από την άλλη όμως πλευρά, θα πρέπει να γίνει αναφορά και στις γνώμες όσων υποστηρίζουν ότι οι επιδράσεις της αναβαλλόμενης φορολογίας είναι βραχυπρόθεσμες και δεν μπορούν να οδηγήσουν σε κερδοφόρα αποτελέσματα. Παρά ταύτα κοινή διαπίστωση των περισσότερων δημοσιεύσεων αποτελεί η ποροτουνιστική πρόθεση του χειρισμού της αναβαλλόμενης φορολογίας, κάτι που θα πρέπει να προβληματίσει τις αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές σε μελλοντικές αναδιαρθρώσεις και τυχόν ανασχηματισμούς του υφιστάμενου Προτύπου που άπτεται αυτής (ΔΛΠ 12).

Το κυρίως ζήτημα που αποτέλεσε και τον πυρήνα του προβληματισμού της εργασίας ήταν αυτό των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και της σύνδεσης του κινδύνου ενεργοποίησής τους εξαιτίας του ύψους των μη εξυπηρετούμενων δανείων που έχουν στην κατοχή τους. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάστηκε η λύση που δόθηκε στο εν λόγω πρόβλημα, η οποία δεν ήταν άλλη από την θέσπιση και την εφαρμογή του προγράμματος «Ηρακλής» και της δράσης «Hive Down». Μέσα από αυτά τα δύο νομοθετικά εργαλεία, οι ελληνικές τράπεζες απέκτησαν την δυνατότητα μεταβίβασης των μη εξυπηρετούμενων δανείων

που είχαν στην κατοχή τους, μέσω τιτλοποιήσεων, στις οποίες το ελληνικό δημόσιο αναλαμβάνει ρόλο εγγυητή. Μέσα από την οργανωμένη αυτή δράση – η οποία μάλιστα έλαβε και παράταση μέσω της ψήφισης και της εφαρμογής του «Ηρακλή II» - αναμένεται ότι οι ελληνικές συστημικές τράπεζες θα μπορέσουν σύντομα να ανακάμψουν και να διαδραματίσουν, ξανά, σημαντικό ρόλο στην ελληνική οικονομία.

Όσον αφορά τη δράση του «Hive Down» έγινε με σκοπό την απόσχιση των αμιγώς τραπεζικών δραστηριοτήτων από τις ενέργειες περί της διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων που τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν στην κατοχή τους, έτσι ώστε να μπορούν να παρακολουθηθούν ευκολότερα οι δράσεις που σχετίζονται με αυτά αλλά και για να μπορέσουν οι ελληνικές τράπεζες να εστιάσουν στην πιο εύρυθμη εκπόνηση των καθημερινών (τραπεζικών) εργασιών τους. Οι δύο παράγοντες που σχετίζονται με την επιτυχία αμφοτέρων των ανωτέρω δράσεων είναι αφενός μεν η τήρηση των συμφωνηθέντων όρων από πλευράς των ιδιωτών που θα τακτοποιήσουν τα τιτλοποιημένα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και αφετέρου η εξασφάλιση περί της μη ενεργοποίησης των αναβαλλόμενων φορολογικών απαιτήσεων των τραπεζών έναντι του ελληνικού δημοσίου, σε περίπτωση εμφάνισης ζημιών και μείωσης των εποπτικών τους κεφαλαίων.

Ως προς το πρώτο, ο χρόνος μπορεί μόνο να αποδείξει το κατά πόσον οι ιδιώτες – δηλαδή οι ανεξάρτητες εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων – μπορούν να υποστηρίξουν ορθώς αυτό το εγχείρημα, αν και θα πρέπει παρόλα αυτά να σημειωθεί πως στο πλαίσιο της εκπόνησης του προγράμματος «Ηρακλής» η ελληνική κυβέρνηση διαβεβαιώνει ότι έχουν εξετασθεί όλες οι απαιτούμενες δικλίδες ασφαλείας περί της επιτυχημένης έκβασής του. Ως προς το δεύτερο, αποτελεί «κοινό μυστικό» ότι οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις των ελληνικών τραπεζών είναι ένα μεγάλο «αγκάθι» που σκιάζει κάθε προοπτική ανάπτυξής τους και επίλυσης των υφιστάμενων διαρθρωτικών τους προβλημάτων. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το συγκεκριμένο πρόβλημα, το καλοκαίρι του 2021 ψηφίστηκε η τροποποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας και δόθηκε η δυνατότητα στα τραπεζικά ιδρύματα να μεταφέρουν ενδεχόμενες ζημιές τους σε επόμενες, κερδοφόρες, χρήσεις, έτσι ώστε να μην υπάρχει ο κίνδυνος ενεργοποίησης των αναβαλλόμενων φορολογικών τους απαιτήσεων έναντι του ελληνικού δημοσίου.

Συμπερασματικά, θα πρέπει να αναγνωριστούν οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης σε ότι έχει να κάνει με την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, εδώ και χρόνια, οι τράπεζες

της χώρας. Αν και έχουν γίνει γενναία βήματα προς την κατεύθυνση αυτή, εντούτοις θα πρέπει να παρέλθει ένα εύλογο χρονικό διάστημα προκειμένου να αποδειχθεί το κατά πόσον αυτά τα μέτρα ήταν τελικά σωστά.

5.1 Περιορισμοί της Εργασίας

Ένας από τους βασικούς περιορισμούς της παρούσας εργασίας έγκειται στο ότι δεν υπάρχουν ακόμα απτές αποδείξεις περί της επιτυχημένης εφαρμογής των κείμενων δράσεων περί της εφαρμογής του προγράμματος «Ηρακλής». Με την φράση «απτές αποδείξεις» νοείται τόσο η επιστροφή των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων στην κερδοφορία και στην διοχέτευση περισσότερου χρήματος στην ελληνική αγορά, όσο και η αποφυγή των υφιστάμενων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σε ότι έχει να κάνει σχέση με την κεφαλαιακή τους διάρθρωση και με την μείωση του δείκτη NPE. Αν και το πρόγραμμα «Ηρακλής» είναι ιδιαίτερα φιλόδοξο και πολλά υποσχόμενο, εντούτοις θα πρέπει να αποδειχθεί και στην πράξη η αποτελεσματικότητά του, κάτι που φυσικά δεν έχει ακόμα συμβεί κατά τη περίοδο συγγραφής του παρόντος έργου.

5.2 Προτάσεις για Περαιτέρω Έρευνα

Η πλέον προφανής πρόταση για μελλοντική ενασχόληση με το συγκεκριμένο θέμα δεν είναι άλλη από αυτήν της μελέτης των πραγματικών επιδράσεων του προγράμματος «Ηρακλής» στην χρηματοοικονομική πορεία των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, υπό την έννοια του εάν τελικά κατάφεραν να υλοποιήσουν τις υφιστάμενες φιλοδοξίες περί της δραστηκής βελτίωσης των εργασιών τους, της επιστροφής τους στην κερδοφορία και της θωράκισης της γενικότερης σταθερότητάς τους.

Οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις εκτιμάται ότι θα συνεχίσουν να βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της βιβλιογραφίας για τα επόμενα έτη, συνεπώς η περαιτέρω ενασχόληση με το εν λόγω θέμα θα είναι πάντα επίκαιρη. Συνεπώς, προτείνει η μελέτη της πορείας των αποτελεσμάτων των ελληνικών τραπεζών και η σύγκρισή τους πριν και μετά την εφαρμογή

του προγράμματος «Ηρακλής», με την παράλληλη έμφαση στις προσπάθειες περί της αντιμετώπισης και χειρισμού της αναβαλλόμενης φορολογίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Amidu, M. and Yorke, S., M. (2017). Tax avoidance and earnings management of firms in Ghana: does the funding strategy matter? *International Journal of Critical Accounting*, 9 (3), pp. 238-264.

Brown, J., L., Drake, K., D. and Martin, M. (2013). Are firms myopic? The case of contracting on performance and risk. *SSRN Electronic Journal*.

Capkun, V., Collins, D. and Jeanjean, T. (2016). The effect of IAS/IFRS adoption on earning management (smoothing): A closer look at competing explanations. *Journal of Accounting and Public Policy*, 35 (4), pp. 352-394.

Hu, N., Cao, Q. and Zheng, L. (2015). Listed Companies' Income Tax Planning and Earnings Management: Based on China's Capital Market. *Journal of Industrial Engineering and Management*, 8 (2), pp. 417-434.

Ifada, L., M. and Wulandari, N. (2015). The Effect of Deferred Tax and Tax Planning Toward Earnings Management Practice: An Empirical Study on Non-Manufacturing Companies Listed in Indonesia Stock Exchange in The Period of 2008-2012. *International Journal of Organizational Innovation*, 8 (1), pp. 155-170.

Karampinis, N., I. and Hevas, L. (2013). Effects of IFRS Adoption on Tax-Induced Incentives for Financial Earnings Management: Evidence from Greece. *The International Journal of Accounting*, 48 (2), pp. 218-247.

Kasipillai, J. and Mahenthiran, S. (2013). Deferred taxes, earnings management and corporate governance: Malaysian evidence. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 9 (1), pp. 1-18.

Katmon, N. and Omar, A., F. (2015). Exploring the impact of internal corporate governance on the relation between disclosure quality and earnings management in the UK listed companies. *Journal of Business Ethics*, Vol. 1, pp. 1-23.

Latif, A., S. and Abdullah, F. (2015). The effectiveness of corporate governance in constraining earnings management in Pakistan. *The labor Journal of Economics*, 20 (1), pp. 135-155.

Liu, C., Yuen, C., Y., Yao, L. and Chan, S., H. (2014). Differences in earnings management between firms using US GAAP and IAS/IFRS. *Review of Accounting and Finance*. 13 (2), pp. 134-155.

Mudjianti, R. (2018). The Effect of Tax Planning, Ownership Structure and Deferred Tax Expense on Earning Management. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, Vol. 231, pp. 379-381.

Nurdayadi, R., A., B. (2019). The Impact of Deferred Tax Expense and Tax Planning Towards Earnings Management and Profitability. *Jurnal Bisnis Dan Akuntansi*, 21 (2), pp. 215-236.

Omar, N., Normah, A., Rashidah, A., Danbatta, B. and Sulaiman, S. (2014). Management disclosure and earnings management practices in reducing the implication risk. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Vol. 145, pp. 88-96.

Purnamasari, D., S. (2020). The Effect of Deferred Tax Expenses on Earnings Management. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24 (2), pp. 2966-2976.

Putri, A., Rohman, A. and Chariri, A. (2016). Tax Avoidance, Earnings Management and Corporate Governance Mechanism (An Evidence from Indonesia). *International Journal of Energy Research*, 13 (4), pp. 1931-1943.

Rafay, A. and Ajmal, M. (2014). Earnings Management Through Deferred Taxes Recognized Under IAS 12: Evidence from Pakistan. *The Lahore Journal of Business*, 3 (1), pp. 1-19.

Rathke, A., Rezende, A., Antonio, E. and Moraes, M., B. (2017). *Earnings Management Through Deferred Taxes in Brazil*. 3º Congresso UnB De Contabilidade e Governanca. Brazil.

Riwayati, H., Markonah, E. and Siladjaja, M. (2015). Implementation of Corporate Governance Influence to Earnings Management. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Vol. 219, pp. 632-638.

Walker, M. (2013). How far can we trust earnings numbers? What research tells us about earnings management. *Accounting & Business Research*, 43 (4), pp. 445-481.

Wang, Y., Butterfield, S. and Campbell, M. (2016). Deferred Tax Items as Earnings Management Indicators. *International Management Review*, 12 (2), pp. 37-42.

Yorke, S., M., Amidu, M. and Boategn, C., A. (2016). The effects of earnings management and corporate tax avoidance on firm value. *International Journal of Management Practice*, 9 (2), pp. 112-131.

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Νεγκάκης, Ι., Χ. (2015). *IFRS, Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς, Ειδικά Θέματα*. Εκδόσεις: Αειφόρος Λογιστική, Θεσσαλονίκη

Ηλεκτρονικές Πηγές

Banks.com.gr, (2021). *Αίτηση για ένταξη στο πρόγραμμα «Ηρακλής II» με το «COSMOS»*. Διαθέσιμο στο: <https://banks.com.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 03/10/2021.

EURO2day, (2021). *Πειραιώς: Αίτηση υπαγωγής της Sunrise II στο πρόγραμμα «Ηρακλής II»*. Διαθέσιμο στο: <https://www.euro2day.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 02/10/2021.

IAS Plus, (2021). *IAS 12 — Income Taxes*. Διαθέσιμο στο: <https://www.iasplus.com> Ημερομηνία Πρόσβασης: 08/07/2020.

ΣοφοκλέουςIn, (2021). *Eurobank: Συμφωνία με doValue για την τιλοποίηση Mexico €5,2 δισ*. Διαθέσιμο στο: <https://www.sofokleousin.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 02/10/2021.

Σπυροπούλου, Λ. (2021). *Ηρακλής II: Οι τρεις τράπεζες που μπήκαν με τιλοποιήσεις 9,3 δισ. Ευρώ*. Διαθέσιμο στο: <https://www.powergame.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 03/10/2021.

Υπουργείο Οικονομικών (2021). ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΗΡΑΚΛΗΣ» - Ερωτήσεις και απαντήσεις. Διαθέσιμο στο: <https://www.minfin.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 30/09/2021.

Μαλλιάρια, Ν. (2020). Τι είναι το hive – down και πώς επηρεάζει τους μετόχους των τραπεζών. Διαθέσιμο στο: <https://www.capital.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 04/10/2021.

Capital, (2021). Βουλή: Υπερψηφίστηκε και σε β' ανάγνωση στην Επιτροπή το πρόγραμμα Ηρακλής 2. Διαθέσιμο στο: <https://www.capital.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 14/10/2021.

Capital, (2021). «Ηρακλής 2»: Ικανοποιημένες οι τράπεζες - Αντίθετοι οι κοινωνικοί φορείς - Τα επιχειρήματα. Διαθέσιμο στο: <https://m.naftemporiki.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 16/10/2021

Enikonomia, (2021). Ζαββός: Οι βιώσιμες μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις θα στηριχθούν με κάθε μέσο - Τι είπε για το σχέδιο "Ηρακλής". Διαθέσιμο στο: <http://www.enikonomia.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 14/10/2021.

In.gr, (2021). Σχέδιο «Ηρακλής» : Θα απαλλάξει τις τράπεζες από 30 δις. κόκκινα δάνεια. Διαθέσιμο στο: <https://www.in.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 14/10/2021.

Banking News, (2021). Ο Ηρακλής για τα NPEs... στις τράπεζες είναι μια κεκαλυμμένη ανακεφαλαιοποίηση - Θα εμφάνιζαν άλλα 5 δις ζημιές. Διαθέσιμο στο: <https://www.bankingnews.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 16/10/2021.

Παπαδογιάννης, Γ. (2021). Εμπλοκή με τις εγγυήσεις του «Ηρακλή», σκληρό πρέσινγκ από τη Eurostat. Διαθέσιμο στο: <https://www.businessdaily.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 18/10/2021.

Forin.gr (2021). Η αναδιάρθρωση των κόκκινων δανείων θα κρίνει την επιτυχία του ΗΡΑΚΛΗ. Διαθέσιμο στο: <https://www.forin.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 18/10/2021.

Καθημερινή, (2021). Τράπεζες: Μεγάλο «αγκάθι» η αναβαλλόμενη φορολογία. Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr>, Ημερομηνία Πρόσβασης: 20/10/2021.

Capital, (2021). Αλλάζει ο νόμος για τον αναβαλλόμενο φόρο με έγκριση ΕΚΤ - Τι σημαίνει για τις τράπεζες. Διαθέσιμο στο: <https://www.capital.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 21/10/2021.

Newmoney, (2021). *Ρυθμίστηκε ο αναβαλλόμενος φόρος για τις τράπεζες – Διασφαλίζεται ο μονοψήφιος δείκτης NPE*. Διαθέσιμο στο: <https://www.newmoney.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 21/10/2021.

Naftemporiki, (2021). DBRS: *Τι μέλλει γενέσθαι με τα κόκκινα δάνεια σε Ελλάδα και Ευρώπη*. Διαθέσιμο στο: <https://www.naftemporiki.gr> Ημερομηνία Πρόσβασης: 21/10/2021.

European Central Bank, (2021). *Non-performing loans*. Διαθέσιμο στο: <https://www.bankingsupervision.eu> Ημερομηνία Πρόσβασης: 24/10/2021.